Reuerendi domini Magiſtri Martini de Arles de Andoſſille ve alio noīe dicti ſacre pagine profeſſoris eximij. Jnqꝫ eccl'ia Pamp̄. regni Nauarre Canonici τ Archidiaconi. Tractatus percelebris: τ ad maleficia ſuperſtitioneſqꝫ tollendas oppidoqꝫ neceſſarius.

Impressum Lugduni per honestum virum Ioannem Cleyn. Anno Domini 1510.

Desta forma se hallará, como yo lo vi, y de allí lo trasladé en la ultima hoja, que es la 32. en la primera plana.

(3)

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Tabula tituloꝝ variationū ſub Alphabeticis litteris enucleatiua.

¶ Queſtio ſit vtrum ritus quidā vulgariū hoīm ſubmergendi imagines ⁊ reliquias ſanctoꝝ quorūdam in aqua tp̄e ſiccitatis credentiū p̄ talem actū etiā ꝓceſſionaliter factū ineuitabiliter pluuiā obtinere ſit illicitus vel ſup̄ſtitioſus declarat̃. folio p̄mo. A

¶ Quid ſit ſup̄ſtitio declaratur. folio. ij. B

¶ Quō religioni opponit̃ ſup̄ſtitio declarat̃. fo. ij. B

¶ Qđ ſubmerſio illa imaginū q̄tumcūq̧ cū hymnis ⁊ canticis agatur pertinet ad iniuriā ſanctoꝝ: ⁊ eſt act⁹ ſuperſtitioſus. folio. iij. D

¶ Ponitur regula generalis ad cognoſcēdū quis ſit actus illicitus vel ſup̄ſtitioſus. fo. iij. E

¶ Infert quaſdā ꝓpōnes de ſingularib⁹ actib⁹ ſup̄ſtitioſis peractis in die ſancti Joānis baptiſte: ⁊ beatoꝝ Petri ⁊ Pauli. folio. iij. F

¶ Qđ mulieres ſortilege ⁊ malefice q̄ vulgarit̃ broxe nūcupant̃ nō trāſferūtur localiter ad loca in q̄b⁹ ſe fuiſſe de nocte dicūt: ſꝫ mētalit̃ ⁊ fantaſtice tātū. fo. iiij. G

¶ Qđ aliq̄n mulieres etiā ꝓbe improbe patiūtur concubitū a demone incubo. fo. iiij. ⁊. v. H

¶ Qđ pulſatio ſignoꝝ ſiue cāpanarū in nocte ſancte agathe nō ad euitādū has ſortilegas ⁊ maleficas ſit vt quidā fatue intelligūt: ſꝫ alijs de cauſis. fo. v. I

¶ Qđ ſup̄ſtitioſi ſunt q̄ credunt quoſdā dies ſctōꝝ aliquoꝝ eē infortunatos ⁊ periculoſos ſil'r ponētes quoſdā dies eſſe egyptiacos infauſtos ⁊ p̄iculoſos. fo. v. K

¶ Qđ obſeruatio p̄dictoꝝ dierū eſt ꝯtra rōnē naturalem aſtrologicā ⁊ theologicam. folio. v. L

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

¶ Qđ in his que concernūt arbitrij libertatē aſtra nō imponūt neceſſitatem.fo.v. M

¶ Ponit concluſiones theologicas cōtra obſeruationem hmōi dierum.fo.vj. N.et O

¶ Qđ omnes dies anni boni ſunt:⁊ omī anno:⁊ omī die:⁊ omī hora diei bonum et laudabile eſt opera que libet ſancta licita ⁊ honeſta inchoare.folio.vj. O

¶ Qđ imagines de ere plumbo vel auro vel cera alba vel rubea vel alia materia baptiſate exorcizate imo potius exſecrate ꝑ artes magicas ⁊ ꝙ ſub dieb⁹ certis habeant virtutes mirabiles que in libris taliū artium recitant̃ error eſt contra fidem.folio.viij. P

¶ Qđ ſicut vera ⁊ xp̄iana fides mirabilia operatur in bene credentib⁹:ſic ⁊ falſa ⁊ mala credulitas deo ꝑmittente euent⁹ malos operat̃ vel poti⁹ demeret̃ in ſupſtitioſis ⁊ male credentibus.folio.viij. Q

¶ Qđ obſeruātes dies ⁊ annos ꝑ ſuam falſam imaginationez quicquid mali euenit imputant auguriantes malicie diei ⁊ anni.folio.viij. R

¶ Qđ merito ꝑmittit deus tales augures ⁊ ſupſtitioſos decipi ⁊ ī laqueū ſue vane īcredulitat̃ īcidere.ix. S

¶ Qđ obſeruatores diei ſcti vincētij:⁊ cōuerſiōis ſcti pauli ſunt vani ⁊ ſupſtitioſi cū ſuis ineptis verſib⁹ q̇b⁹ dicūt.Vincēti feſto ⁊c.Et clara dies pauli ⁊c.ix. T

¶ Qđ ſterilitas fructuū ⁊ animaliū ⁊ ꝙ prelia vigeāt non accidit a diſpoſitiōe quorūdā dierū:ſ; a diſpoſitione nature ⁊ potius a volūtate diuina effectiue vel permiſſiue.folio.ix. V

¶ Qđ victoria belli non diei ſed ſoli deo attribuenda eſt.folio.x. X

¶ Qđ ſupſtitioſe ſunt quedā muliercule affigētes hu-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

meris paruuloꝝ ſpecula vl' fruſtula corei vulpis vel me
lote ne facinent' ab oculis vetularū.folio.x. Y
¶ Q̄ð pueri realiter poſſunt faſcinari hoc eſt a malo
oculo infici ꝫ q̄le remediū ſit adhidendū.fo.x. Z
¶ Ponit quaſdaꝫ ſupſtitiones vt per illas intelligere
poſſim⁹ inumeras alias.fo.xj. A
¶ Q̄ð ſupſtitioſe ſunt quedā vetule affigentes cedu-
las ſiue nomina vulgariter nūcupata cōtra febres cum
quibuſdā vanis obſeruationibus.fo.xj. B
¶ Q̄ð verba ſancta ⁊ reliquias poſſum⁹ ſuſpēdere in
collo ⁊ ꝑ eaſdē benedicere infirmos hoīes vl' iumenta
ſeruatis q̇nqꝫ cōditionib⁹.fo.xij. C
¶ Q̄ð ꝑ diuina verba licitū eſt arcere lupos ſerpētes
⁊ locuſtas ⁊ alia hmōi et quō hoc licite fiat et quomō
illicite.folio.xij. D
¶ Q̄ð dānabilis ⁊ igni tradend⁹ eſt q̇dā libellus cōiu
ratorius q̇ in aliquib⁹ eccl'ijs reperit' ꝑpt' v̄ba ſuſpecta
⁊ manifeſta mēdacia q̄ ī eo ꝯtinēt' ⁊ appet.xiij.C.⁊.xiiij
¶ Q̄ð ſupſtitioſe ſuſpecte ⁊ ſcādaloſe ſunt q̄dā cedule
ſine noīe nūcupate date a quibuſdā ſupſtitioſis quarū
forma ponitur.folio.xv. F
¶ Q̄ð ſunt quedā ſpēs alie ſupſtitiouū videlꝫ phito-
nū ⁊ maleficoꝝ ⁊ diuinoruꝫ ⁊ q̇ ſunt diuini phitones ⁊
malefici ⁊ vnde ꝑuenit eoꝝ diuinatio.fo.xvj. G
¶ Q̄ð nigromātici phitones ⁊ p̄ſtigioſi ſunt hi ad q̇s
populares ꝯcurrūt vt futura agnoſcāt vl' aut ꝑdita ſibi
reſtituant' ⁊ ꝙ iſti ſemꝑ miſcere conant' ſctā inter ſuas
ſupſtitiſiones ⁊ hoc inſtinctu demonū.fo.xvj. H
¶ Querit' vn̄ demones ſciāt futura iterdū ⁊ vn̄ tā mi-
ros effect⁹ facere poſſunt: aſſignātur cauſe.fol.xvij. I
¶ Unde diuini dicuntur ⁊ diuinatio ꝙ graue ſit pec-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

catum.folio.xvij. K

¶ Qđ phitones iſti ꝛ nigromātici ſūt apoſtate a fide ꝛ q̄ ad eos ꝯcurrūt ꝑ remedijs rerum ꝑditarum ꝛ alijs hm̄oi ſunt ſuꝑſtitioſi ꝛ claudicāt a fide.fo.xvij. L

¶ Qđ malefici magi incantatores ꝛ diuini ꝛ nigromātici ꝑ eodem ſupponūt immo verius idem ſignificant cōmuniter.folio.xviij. M

¶ Qđ malefici demone operante poſſunt ſuis maleficijs ꝛ incantatiōib⁹ veraciter hoīes ledere agros: ꝛ fructus eoꝝ deuaſtare. Et in quib⁹ demones poſſūt hoīes ſpāliter ledere deo ꝑmittente.fo.xviij. N

¶ Qđ maleficiat⁹ a demonio īpedit̄ ab actu cōiugali ſcḋm petitionē ſortilege mulieris ꝛ malefice.fo.xix. O

¶ Qđ herba ꝛ lapis ꝛ alia hm̄oi q̄b⁹ vtit̄ malefica nullam vim hn̄t ad effectū maleficij q̄ntū eſt de ſe: ſꝫ vtitur his malefic⁹ tāq̄ ſignis pacti initi cū demōe.fol.xix. P

¶ Qđ inientes pactū cū demonib⁹ tacitū vl' exp̄ſſum ſunt idolatre heretici ꝛ alieni a catholica fide.xix. Q

¶ Qđ vbi ꝑ maleficiū ꝯcubit⁹ nō ſequit̄ vl' alteri⁹ alicui⁹ maleficij effect⁹ nō ad nigromāticos: ſꝫ ad deū eſt recurrendū ꝑ ſolutiōis remedio.fo.xx. R

¶ Qđ etſi nigromātici ꝛ malefici aliquando vera dicant ſepius tamen fallunt et mentiūtur quare ad illos nō eſt concurrendum.fo.xx. S

¶ Qđ act⁹ ille ſubmerſionis imaginū ꝛ reliquiarū eſt ſacrilegiū ꝛ q̄d fit ſacrilegiū.fo.xxj. T

¶ Qđ vera fides imagines aſſumit ad diuinū cultum in eccl'ia nō vt eis cult⁹ latrie exhibeat̄ excepta imagine xp̄i: ſed ad quēdam ſignificationē.fo.xxj. V

¶ Qđ faciens irreuerentiā imagini facit etiam imaginato per ipſam.folio.xxij. X

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

¶ Q̃d triplex pena eſt ſacrilegoꝝ. folio. xxij. Y

¶ Q̃d illi ſubmerſores imaginū ꝛ reliquiarū tentant deū. ꝛ qd ſit tentare deū. folio. xxij. Z

¶ Q̃d tentare deum eſt grauiſſimū pctm̄ non tamen grauiꝰ ꝙ ſupſtitio. folio. xxiij. A

¶ Q̃d illi ſubmerſores imaginū ſcandaluꝫ cōmittunt ꝛ ſtulte agunt. folio. xxiiij. B

¶ Quod ſacrilegia ꝛ maleficia habent efficatiam ex quinqꝫ. folio. xxiiij. C

¶ Q̃d malefici nō faciūt illos effectꝰ imediate actione ꝓpria: ſꝫ talia faciūt ꝑ demones ex pacto cū eis inito. ꝛ hoc ꝑmittente deo ad cecitatē ꝛ in penā eoꝝ q̄ ſimilibꝰ vanitatibꝰ nimiū adherent. fo. xxv. D

¶ Q̃d ad dignā flagellationē ꝛ punitionem hoꝝ flagitioꝝ ꝑmittit deus tot infirmitates: peſtilētias: ꝛ tempeſtates: ſterilitates quoqꝫ terrenaſcentiū fructuū ꝛ interitū pecoꝝ ꝛ iumentoꝝ euenire. fo. xxv. E

¶ Q̃d his diebus hec peſtis ſuperſtitionū maxime viget in ꝑncipibus prelatis ꝛ nephandis quibuſdam ſacerdotibus. folio. xxvj. F

¶ Q̃d ſuperſtitio tanto peior eſt quāto in tali actu plura miſcentur bona. folio. xxvj G

¶ Q̃d illi ſubmerſores imaginū ꝛ qui in cōiurijs ꝛ incantationibꝰ ꝯcurrūt quottidie ad hos nigromāticos ꝛ ceteri in alijs ſimilibꝰ ſi ex ſuis ſupſtitionibꝰ obtineāt optatum effectum a demone accipiūt deo permittente folio. xxvij. H

¶ Que aūt ꝛ quot nephanda iſti nigromantici cōmittant in ſuis diuinationibus referant ſtulti illi q̄ paſſim ad illos ꝯcurrere nō verenᷓ. fo. xxvij. I

¶ Querit vnde prouenit ꝙ femine in maiori numero

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

reperiantur ſupſtitioſe ꝗ̄ viri.fo.xxviij. K
¶Querit vnde ꝓuenit ꝙ res perdite vel furate quas querūt ſimplices ꝯcurrentes ad nigromanticos in ſpeculis ⁊ fialis ſiue vnguibꝰ maleficoꝝ. Et cur malefici ad ſua maleficia potius requirūt virgines mares vel feminas ꝗ̄ corruptos. ⁊ vnde iſti nigromātici vt plurimū turpes habeant aſpectus.fo.xxviij. L
¶Tanta eſt grauitas huiꝰ peccati ſcilicet ſuperſtitionis. ꝙ multiplici pena etiam ſub pena mortis hoc prohibitum eſt.folio.xxviij. M
¶Quinqꝫ remedia licita adhibent̄ ad euitandū mala ⁊ adipiſcendum bona.fo.xxx. N
¶Qð his deficientibꝰ ſolum remediū reſtat in dei miſericordia q̄ qualiter impetrat̄.fo.xxxj. O
¶Exhortatur actor ad euitandū hec opera tenebrarū ⁊ ꝓpter quid vide.folio.xxxi. P
¶Qð humana ipatiētia aliqn̄ nititur reluctari cōtra deū ⁊ murmurare eo ꝙ obſecrando deū ieiunia ⁊ peregrinationē faciēdo nō exaudit̄ ⁊ vn̄ ꝓuenit.fo.xxxj. P
¶Qð ſi deus differat aliqn̄ petita dare nō debemꝰ cōtra diuinam prouidentiā frendere q̄n potius eius benignitatē patiēter expectare:nec eidem terminū expectare mīe ꝓfigere:ſed culpas noſtras agnoſcere ⁊ flagella pij paſtoris patienter ſuſtinere.fo.xxxij. R

¶Finis tabule.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Tractatus exquiſitiſſim⁹ de ſu-
perſtitionibus editus et recollectus per reuerendũ do
minũ magiſtrũ Martinũ de Arles dictũ de andoſſilla
in ſacra theologia ꝓfeſſorẽ: canonicũ et archidiaconũ
vallis de aybar in eccl'ia Pamp. regni Nauarre.

A Quadam die cum
pactis diuinis officijs poſt
prandiũ intra hortos ame
nos huius noſtre inſignis
eccleſie nõnulli ex fratrib⁹
concanonicis eſſem⁹ ſimul
recreandi cauſa inter alias
honeſtas colloquutiões:
ortus eſt ſermo de ſuperſti
tionibus que prochdolor hoſte ꝓcurante antiquo his
diebus vigent in orbe terrarũ: cum ergo de his confa-
bularemur q̃ſiuit a me vnus ex eis ſcꝫ venerabilis dñs
Archidiaconus de vſſun mihi frater amantiſſimus nar
rando ꝙ eſt antiquus vſus in oppido quodã ſui archi-
diaconatus: vt cum aliqua neceſſitas tempore ſiccita-
tis fructibus terre ingruerit: magna cũ deuotiõe ꝓceſ-
ſionaliter clerus ⁊ coloni cũ hymnis ⁊ canticis ad ſan-
ctum Petrũ de vſſun titulum videlicet ſui archidiaco-
natus ſe cõferunt: ibiq́ꝫ miſſa celebrata et orationibus
imaginẽ beati Petri ab altare in dorſo vel brachijs ad
oram fluminis cum canticis ⁊ laudibus deferũt. Aliq̃
tamen eoꝝ querũt ab ipſa imagine dicẽtes ſancte petre
ſuccurre nobis in hac neceſſitate poſitis: vt ĩpetres no
bis a deo pluuiam ⁊c. hoc. ij. hoc. iij. Et cum ad ſingula

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

nihil reſpondeat clamant dicẽtes ſubmergatur beatiſſi
mi petri imago ſi nobis apud deum omnipotentẽ gra
tiã expoſtulatam ꝓ iminenti neceſſitate nõ impetraue
rit. Reſpondent aliqui de p̃matibus nõ equidẽ ita fiet:
nam tanq̃ bonus paſtoꝛ impetrabit gratiaꝫ p̃fatam et
intercedet apud deũ. Et ita datis fideiuſſoꝛibꝰ ꝓ parte
beati petri (vt aſſerũt ipſi coloni) nũq̃ fuerũt decepti
neq̃ deſtituti in neceſſitate ⁊ deſiderio ſuo p̃ſertim plu
uie q̃n infra .xxiiij. hoꝛas pluuiã habuerint: ideo ſuper
hoc cupiens a me infoꝛmari: queſiuit. Utrũ in hoc com
mittatur aliq̃d pctm̃ ſcʒ idolatrie ſupſtitionis vel alte
rius hmõi. Quã queſtionẽ frater venerãde ꝓculdubio
tibi explanare ⁊ alijs exponere fateoꝛ ingenij mei vires
nota excedere. Cum nõ videam in me q̃d tue ⁊ alioꝝ ſapien
tie dignũ aut elegantia dicendi aut ſnĩarum grauitate
poſſim afferre. Verũtamẽ (qm̃ vires quas imperitia ne
gat charitas adminiſtrat) vt ſaluti animarũ cõſulatur.
Memoꝛ inſuꝑ mee ꝓfeſſionis pioq̃ʒ zelo ſuccenſſus.
Que dñs mihi miniſtrauerit ex pꝛecipuis ⁊ autenticis
doctoꝛibus paucula colligere tibi curabo in quo quidẽ
opuſculo (vt magiſtri ſnĩarũ vtar verbis) in ꝓlogo nõ
ſolũ pium lectoꝛẽ: ſed etiã liberũ coꝛrectoꝛem deſidero
q̃d vtinã tot haberet zelatoꝛes aduerſus maleficia ⁊ ſu
perſtitiões ſenſualiũ hoĩm quot ꝓch doloꝛ hoc noſtro
tẽpoꝛe reperit̃ numerꝰ phitonũ ⁊ maleficoꝝ. In p̃mis
frater venerabilis pp̃ls ipſe (vt video) ſub p̃textu reli
gionis plura mala cõmittit q̃ ex tua infoꝛmatione elici
poſſunt ⁊ ex alia quã a fidedignis illiꝰ loci perſonis ac
cepi. Nam p̃mo cõmittunt actũ ſupſtitionis. Secundo
ſacrilegiũ. Tertio tentãt deũ ⁊ ſtulte agunt ⁊ ſcandalũ
ex ſuo actu cõmittunt. De q̃bus oĩbus per oꝛdinem eſt

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

dicendum. ⁊ primo de ſuperſtitione.

B ¶ Superſtitio eñ vt habetur a doctoribus ⁊ ſup illo paſſu ad Colloçen. ij. que ſunt rationē habentia ſapientie in ſupſtitiõe eſt religio ſupra modū ſeruata habens ratione ſapientie non in veritate: ſed in falſitate q̄ eſt abundans vbi nulla vtilitas ſed ꝑ humanā ſapiam que vt dꝛ Jacobi. iij. Terrena eſt aīalis ⁊ diabolica. Itē Gregorius ibidem in glo. ſupſtitio ſimulata eſt religio vt videant᷑ vera q̄ falſa ſunt que mentes in terrena humiliat ne erigant᷑ ad ſupna. ⁊ Nicolaus ibidem in ſupſtitione. i. ſupflua et vana religione. Ex q̄bus ſequit᷑ ꝙ ſupſtitio ē religio ſupra modū ſeruata. i. modis ⁊ circūſtantijs malis ⁊ defectuoſis. Pro huiꝰ tamen amplioꝛi declaratione notanduꝫ eſt qđ dicit btūs Tho. ij. ij. q. xcij. ar. j. ſuperſtitio inquit eſt vitiū religioni oppoſituꝫ ſm exceſſum plus exhibens in cultū diuinū ꝙ vera religio: quia exhibet cultuꝫ diuinū vel cui nō debet vel eo modo quo nō debet prout in cultu diuino fit aliq̄d qđ fieri nō debet. Sed actus ſubmergendi imaginē (quē iſti faciūt) eſt hmōi. Nam in cultu diuino faciunt illud qđ fieri non debet: ergo cultus diuinꝰ fit eo modo quo fieri non debet. Et ſic totus actus eoꝝ reddit᷑ malus ex mala circunſtantia: qꝛ ſm Dionyſiū de diuinis noībus bonū eſt ex integra cauſa. malū aūt ex ſingularibus defectibus: ergo iſti ⁊ alij hmōi cōmittunt ſupſtitionem. Nam ꝙ ꝓceſſionaliter eant ad dictā eccľiam ⁊ ꝙ ibidē miſſam celebꝛent ⁊c. actus eſt religionis cum religio ſit virtus inclinans ad reddendū debitū cultū ⁊ honoreꝫ deo ratione ſue excellentie: vt ponit ſctūs Tho. ij. ij. q. lxxxj. ar. ij. ⁊ tam in coꝛdis ꝙ in coꝛpoꝛis actibus.

C ¶ Huic tamen actui opponit᷑ ꝑma ſpecies ſuperſ-

Submersio imaginis S. Petri est actus superstitiosus. Sic qui locustas excommunicant superstitiosi sunt.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſtitionis quã ponit btũs Auguſtin⁹ in libro de doctri-
na xp̄iana: ⁊ eſt quãdo diuin⁹ cultus exhibetur deo ve-
ro modo tñ indebito. Nam ſm q̄ diuin⁹ cultus ordina
tur ad quãdam directionẽ humanoꝝ actuũ ſm inſtitu-
ta dei qui colitur ad hoc ꝑtinet ſuperſtitio quarũdam
obſeruationũ vel obſeruantiarũ. Cum igiť ſub ꝑtextu
religionis iſti imaginẽ ſancti Petri ad oram fluminis
ducant: eãq̄ ſubmergãt vel ſubmergere attentẽt inde
ſperantes ſortiri ſuũ optatũ effectũ. Hoc ſupſtitioſſum
eſt. Nam illud qđ a deo vel a ſanctis ſpectare patienter
debent ⁊ per debita media impetrare. a creaturis illi-
cite ⁊ indebite requirũt per media ſupſtitioſa verbis ⁊
factis inordinatis ⁊ ab alijs inuſitatis ⁊c. Qꝛ autem in
cultu diuino poſſit eſſe aliq̄d ſupſticioſum ꝓbat doctor
ſanct⁹ in libro ſupra noĩato. q. xciij. ar. ij. vbi magis de-
claratur diffinitio ſupſtitionis: ⁊ p̄mo dictam ꝯcluſio-
nẽ ꝓbat auctoritate bti Auguſtini. ij. de doctrina xp̄ia-
na vbi dicit. q̄ bonus veruſq̄ xp̄ianus etiam in litteris
ſupſtitioſa figmenta repudiat: ſed ꝑ ſacras litteras de⁹
colendus oſtendiť. Concludiť ergo q̄ etiã in cultu di-
uino pȯt eſſe ſupſtitio ex aliqua ſuperfluitate. Unde in
corpore articuli dicit q̄ aliquid diciť ſuperfluũ duplici
ter: vno modo ſm abſolutã quãtitatẽ ⁊ ſm hoc non pȯt
eſſe aliquid ſuperfluũ in diuino cultu: quia nihil poteſt
hõ facere qđ nõ ſit min⁹ eo qđ deo debet. Alio mõ pȯt
habere aliq̄d ſuperfluũ ſm q̄titatem ꝓportionis: quia
ſcꝫ nõ eſt fini ꝓportionatuꝫ. finis aũt diuini cult⁹ eſt vt
hõ det gloriaꝫ deo ⁊ ei ſe ſubijciat mente ⁊ corpore. Et
ideo quicq̄d homo faciat qđ ad dei gľiam pertineat: ⁊
ad hoc q̄ mens hoĩs deo ſubijciať: ⁊ etiaꝫ corpus per
moderatã refrenationẽ ꝯcupiſcentiarũ ſm dei eccľieq̄

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ordinationē ꝛ conſuetudinē eoꝝ quibus hō deo cōui-
uit nō eſt ſupfluū in diuino cultu. Si aūt aliquid fit qđ
quātum eſt de ſe: nō ptinet ad dei gloriā: neqȝ ad hoc ꝙ
mens hoīs feratur in deum: aut ꝙ carnis ꝯcupiſcentie
inordinate refrenentur: aut etiā ſi ſit pter dei et eccleſie
inſtitutionē vel cōtra cōſuetudinem cōmunem: que ſm
Auguſtinū ꝓ lege habenda eſt totū hoc reputandū eſt
ſuperfluū ꝛ ſupſtitioſuȝ: q: in exteriorib⁹ ſolum ꝯſiſtēs
ad interiorē dei cultū non ptinet. Unde Auguſtin⁹ in
libro de vera religiōe inducit qđ dr Luce. xvij. Regnū
dei itra vos eſt: loquit ꝯtra ſupſtitioſos qui ſcȝ exterio
ribus pncipalem curā impendūt. Hec btūs Thomas.

D ¶ Cōſtat aūt ꝙ ſubmergere imaginē beati Petri
nō ptinet ad dei gl'iam qua laudatur dn̄s in ſanctis ei⁹
ſed ad vituperiū ꝛ iniuriā neqȝ ſm dei eccl'ieqȝ ordina-
tionē que ordinauit ꝙ imagines ſanctoꝝ adorentur vt
infra dicet: ſed ecōtra nulla gens neqȝ patria cōiter ta-
lia agere attentauit vnqȝ: ergo cōcludendū eſt ꝙ actus
ille per oīa eſt malus ꝛ ſupſtitioſus ꝙ ſi aliqđ numinis
in ſimili obſeruantia adeſt: theologi viri religioſi atqȝ
deuoti deberent iſtam obſeruantiā magis cognoſcere
ꝛ cuſtodire. Cuius oppoſitū inuenitur: q: diſſuadent il
lam: reprobant ꝛ ꝓhibent: ergo talis ritus trāſit in ſup
ſtitionē q̄ nihil aliud eſt ꝙ vana religio vt ſupradictuȝ
eſt. Dicit aūt vana: q: caret rōne ꝛ effectu. Unde magi
ſter Jo. de gerſon. de directione cordis parte. iij. ponit
hanc regulam dicens.

E ¶ Omnis obſeruatio cui⁹ effectus expectat ali-
ter ꝙ per rationē naturalē: aut per diuinū miraculū vel
voluntatem debet rationabiliter reprobari: ꝛ de pacto
demonū expreſſo vel occulto vehementer haberi ſuſpe

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

cta ſic inquit determinauit tempore noſtro ſacra theo-
logorum facultas Pariſienſis vniuerſitatis: hec ille.
Ex quibus inferam aliquas propoſitiones. Prima ꝙ
vicini illi de labiano qui ſimiliter agunt ⁊ proceſſiona-
liter ducunt corpus ſancte Felicie tempore ſiccitatis: ⁊
tandem ſubmergunt habentes eandem falſam credu-
litatem ſicut predicti de lumbier: ſunt eo modo ſuper-
ſtitioſi ⁊ vani: quia talis actus caret rõnibus in predi-
cta regula poſitis ⁊ offendit̃ deus. Nã ſm Auguſtinuꝫ
de decem cordis. Superſtitio inquit eſt de maximis ſer-
uilibus operib⁹ demonũ: ⁊ cõtra diuinaꝫ reuerentiam.

F ¶ Scda ꝓpoſitio cũ in die feſtiuitatis ſcti Joãnis
baptiſte ꝓpter iocũditatẽ multa pie aguntur a fidelib⁹
puta pulſatio campanaꝝ: ⁊ ignes iocũditatis: ſimiliter
ſummo mane exeunt ad colligẽdũ herbas odoriferas
⁊ optimas ⁊ medicinales ex ſua natura: ⁊ ex plenitudi
ne virtutũ ꝓpter tẽpus ſunt quidã vulgares adeo ſup-
ſtitioſi vt que fiũt ad ſolẽnitatẽ ⁊ iocũditatem feſti cre-
dant fieri ad remedia ſupſtitioſa vt pulſationẽ campa-
narum ad effugandos ſpũs vel maleficos q̃ vulgariter
broxe nũcupantur quidẽ ignes accendunt in compitis
viaꝝ: in agris: ne inde tales ſortilege ⁊ malefice illa no
cte tranſitum faciant: vt ego ꝓprijs oculis vidi. alij eñ
herbas collectas in die ſancti Joãnis incẽdentes ꝯtra
fulgura: tonitrua ⁊ tempeſtates credũt ſuis fumigatio
nib⁹ arcere demones ⁊ tẽpeſtates: qḋ cõmune eſt apud
nos: ⁊ ſepenumero in mea viſitatione reprehendere cura
ui. alij hoc: alij illud: illa die ſupſtitioſe agũt in colligẽ-
dis herbis ⁊ ſcindendis ramis nucũ: vel aliarũ arborũ
credentes ꝑ hoc guturnoſos poſſe ſanari. Nec tñ nega-
re debemus illas herbas habere virtutẽ medicinalem

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ad fumationes faciendas cõtra infirmitates pueroꝝ ⁊ etiã iumentoꝝ: nõ tamen hoc ꝓuenit ex collectõe ꝑciſe talis diei: nec ex collectiõe ante ſolis ortũ vel poſt ſolis ortum: vt quidã fatue credũt: ſed ex virtute naturali ea/rum herbarũ quã etiam eo tẽpore iam attingũt: nec in collectione herbaꝝ quarũcunq; medicinaliũ quocũq; tempore aliquas obſeruationes aut incantatiões licet accendere niſi cuꝫ ſimbolo diuino: aut dñica oratõe: vt tantũ creator ⁊ deꝰ oĩm honoraretur: vt ait ſctũs Tho. ij.ij.q.xcvj. ar.iiij. Nec video vnde iſti fabriferrarij ſiue mulciberi die ſancti Joãnis baptiſte: ⁊ die apl'oꝝ Petri et Pauli ꝑciſe minuãt vel fleubothonizẽt equos ⁊ alia iumẽta potius q̃ alijs diebus in eodẽ tempore: ſꝫ hoc videtur ſupſtitioſum ⁊ a diabolo ſuaſum: vt dies ⁊ ſolẽnitates tantoꝝ ſanctoꝝ ſoluantur cõtra diuinã reuerẽ/tiam. De ſimilibꝰ dierũ obſeruationibꝰ inferius tange/mus. Alij eñi balneant ſe illa die de mane: ⁊ ſaltant ſup ignem herbarũ illarũ de nocte: credentes ꝑ hoc carere prurigine ⁊ ſcabie ꝑ totũ illũ annũ. Alij hoc: alij illud: ſuperſtitioſe ⁊ infideliter agunt de quibus per ordineꝫ eſt dicendum.

G ¶ Et ꝑmo de falſa opinione credẽtiũ illas male/ficas ⁊ ſortilegas mulierculas que vt plurimũ vigent in regione baſconica ad ſeptemtrionalẽ partẽ montiuꝫ pireneoꝝ que vulgariter broxe nũcupantur poſſe trãſ/ferri de loco in locũ per realẽ mutationeꝫ. Nam re vera vt habet̃.xxvj.q.v. Epi. ex concilio aquireñ. tales perſone nõ transferũtur a demone localiter in loca in quibꝰ dicunt ſe fuiſſe: credentes cum diana vel herodia de nocturnis horis equitare: vel ſe in alias creaturas trãſfor/mare. Sed ipſe ſathanas cũ mentem cuiuſq; mulieris

Sanorar mulas

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſimilis ceperit ⁊ hanc ꝑ infidelitatē ſibi ſubiugauerit illico tranſformat ſe in diuerſarū formarū ſpēs ⁊ ſimilitudines creaturarū. repſentat fantaſie dormientis qui hmōi ſupſtitionē ſequit. Et mentē quā captiuā tenet in ſomnis deludens: modo per leta: modo ꝑ triſtia imaginarie ſolum deducit nō veraciter. ⁊ cum hoc ſola aīa patiatur infidelis hec nō in animo: ſed in corpore euenire opinatur. Unde quedā muliercule inſeruiētes ſathane demonū illuſionibus ſeducte: credunt ⁊ ꝓfitentur nocturnis horis cū diana paganoꝝ dea vel venere in magna mulierū multitudine equitare: ⁊ alia nephāda agere: puta paruulos a lacte matris auellere: aſſare ⁊ comedere: domos ꝑ caminos ſeu feneſtras intrare ⁊ habitātes varijs modis inequitare. que oīa ⁊ cōſimilia ſolum fantaſtice accidunt eis.

h ¶ Et non ſolum apud maleficas ſed ⁊ circa alias ꝓbas mulieres accidit hec illuſio: nā reatu cuiuſdā ſacerdotis habui his temporib⁹ ſibi in cōfeſſione reuelatum a quadā ꝓba muliere ꝯiugata: cui ſepe in ſomnis videbatur realiter ſup iumēta equitare per campos cū alijs: ⁊ ſic incedendo ſup aquā coire hoīem cum ea ⁊ ſentire intenſā ꝯcupiſcentiā in actu: ⁊ hoc ſepe ei accidiſſe: ꝙ cum eius ꝯfeſſor a me quereret: qd aliud ad illā equitationē reſponderi potuit ꝙ̄ ꝙ de p̄dictꝭ maleficijs non realiter ſed fantaſtice acciderit ſibi: ⁊ hoc illuſione demonis ſm̄ p̄dicta. Unde Auguſtin⁹. vij. ſup geneſim ad litteram. Illa em̄ que accidiſſe vt quidā recordarentur ſe in quorūdam aīalium corporib⁹: aut falſa facta narrarentur: aut illuſionib⁹ demonū hoc in eoꝝ animis factum eſt: ſi em̄ cōtingit vt quis in ſomnis fallaci memoria recordaretur ſe aliquid fuiſſe qđ non fuit: aut

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

fecisse qđ nō egit. quid nimirū si quodā dei iusto occul-
toq; iudicio sinantur demones in cordibus hoīm tale
aliquid posse. hec Augustin⁹. Eadē de causa ficta sūt vt
dicit nider ⁊ imaginaria solū quādo quedā in quattu-
or tēporibus se in raptu dicunt videre aīas purgatorij
⁊ plura alia fantasmata que oīa hic interposui ad tol
lendū falsaꝫ opinionē istoꝝ vulgariū attribuentiū ea q̄
eccl'ia ex pia ꝯsuetudine facit ad opiniones supstitio-
sas conuertere. Qđ aūt tam ardenter sibi visum fuerit
hoīem coire cū ea in tanta concupiscentia hoc inquam
pōt ꝓcurari a demone incubo: vt ꝓbat sctūs Thomas
pma parte. q. xj. ar. iij. ad sextū: vbi allegat Augustinuꝫ
xv. de ciuitate dei qui ait multi se expertos vel ab exper
tis se audisse cōfirmant siluanos ⁊ faunos quos vulg⁹
incubos vocat inprobos sepe extitisse mulieribus ⁊ ea
rum expetisse ꝯcubitum atq; peregisse. vnde hoc nega-
re impudentie videt' ⁊ infra: si tamē ex hoc coitu demo
nū interdū aliqui nascūtur hoc nō est p semen ab eo de
cissum aut ex corporib⁹ assumptis: sed p semē alicuius
hoīs ad hoc acceptum: vtpote qđ idem demon qui est
succubus ad virū fiat incubus ad mulierē sicut ⁊ alia-
rū rerū semina assumūt ad aliquarū rerū gn̄atione. vt
Augustin⁹ dicit. iij. de trini. vt sic ille q̄ nascit' nō sit fili⁹
demonis sed illi⁹ hoīs cui⁹ est semen acceptum.

incubi & succubi demones negarē esse stultum est.

J ¶ Sunt aliqui q̄ attribuūt pulsationē cāpanarū
etiam in nocte sancte Agathe fieri ꝓpter similes male
ficas ⁊ q̄ illa nocte specialiter vagant' vt dictuꝫ est: sed
hoc falsum est et supstitiosum. Nam pulsatio illa fit ob
deuotionē sancte agathe ꝓpter miraculum factū ex in-
cendio montis Etne apud siciliā qđ videntes etiā pa-
gani concurrerūt ad sepulcrū Agathe ⁊ velum ei⁹ inde

S. Barbara en Campos. S. Casil & alijs locis.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

trahentes coꝛam incendio facto opponentes miraculo ſe ceſſauit. inde eſt ꝙ in aliquibꝰ eccleſijs habentibꝰ deuotionē ad ipſam cāpane pulſantur.

L ¶ Tertio ſupſtitioſi ſunt q̄ dicunt ⁊ credūt quoſdā dies eē infoꝛtunatos: infauſtos ⁊ periculoſos: ſicut dies egyptiacos: vt habet᷑ in decret. xxvj. q. vij. non obſeruetis. ⁊ dicūtur dies egyptiaci vel q꞉ illis diebꝰ fuit ꝑcuſſa egyptus et plagata: vel q꞉ egyptij ꝑmo inuenerūt dies: cauendos tanꝙ infauſtos. Etiā dies ſanctorū martyꝝ Joānis ⁊ Pauli: ⁊ dies bti martialis. Diem etiā ſanctoꝝ Innocentū. vnde dicūt ſe tales dies obſeruare tanꝙ peſtiferos ⁊ infoꝛtunatos ad aliq̄d inchoandum ꝓpter euentus ⁊ pericula que ꝯſueuerūt euenire his qui inchoant aliq̄d opus vel iter vel aliq̄d aliud tali die: ſed hoc eſt vanū ⁊ ſupſtitioſum.

L ¶ Quia aut aliqua rōne aſtrologica ꝓbaret᷑ aut naturali aut theologica. Sed nulla iſtarū ſufficiens eſt cauſa vt hec ponat᷑ obſeruatio: nec oēs: ſimilr talis ergo obſeruatio vana eſt ⁊ reprobanda. De aſtrologica ꝓbatur ſic. Nam ſi hec obſeruatio dierū interroget᷑ ab aſtrologis reſpondebunt hoc eſſe contrariū ſuis regulis ⁊ ꝑncipijs. qm̄ aſtrologi variant ſua iudicia ſm varietatem poſitionis ſiderū: ita ꝙ nō poſſit cōfici almanach vnifoꝛme perpetuū: q꞉ dies lune (exēpli grā) que nō eſt indiſpoſita vel infauſta ſm regulas eoꝝ. ſi etiam erunt vere erit in ebdomada ſequēti diſpoſitōis alteriꝰ.

M ¶ Attento maxime ꝙ in his q̄ cōcernūt arbitrij libertatē aſtra nō īponūt neceſſitatē iuxta dictū Ptholomei ꝙ ſapiens dn̄abitur aſtris: et hec ratio fieri ſolet efficaciter cōtra ſignationē que reperit᷑ in kalendarijs de diebus egyptiacis ſeu periculoſis ſm diſpoſitionē

Ptholomeus

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſiderum que cõtingunt tꝑibus anni. ſed ꝙ dies ſancto rum p̄dictoꝝ: vel dies tranſlationis beati Martini quẽ vulgares dicũt eſſe ſemꝑ periculoſum vocãtes ſua lingua montana vł baſconica Jandone martie erroya qꝺ latine intellectũ idem eſt qꝺ ſanctꝰ Martinꝰ coruꝰ. hoc ſupſtitioſum eſt: qꝛ nõ debet hoc iudicari ꝑm id qꝺ eſt de peraccidens: ſed ꝑm qꝺ eſt de perſe: ꝙ aũt tale feſtum accidat tali die hoc eſt de peraccidẽs: põt em̃ ꝯtingere tale feſtũ alia die ſana ꝛ bñ ꝯſtellata.

N ¶ Conſequẽter ꝑ locũ ab auctoritate ſic argueret̃ de theologica. Nam cuilibet experto in ſua arte credendum eſt magis ꝙ̃ vel idiotis vel inſcijs in illa ſcientia qui nec intelligunt nec aſſentiũt. Sententia em̃ Gregorij p̄ſumptionẽ eſſe velle docere ſe doctiorem. Aliud eſt em̃ garrire que veniunt ad fantaſiam. Aliud eſt de ſcripturis ſacris ꝓferre ſermonẽ. Iſtud cum artis ſubtilitate ſubſiſtit. Illud dilabitur ſine firmitate. Et hoc dixerim qꝛ ſunt q̃dam ſapientes huiꝰ ſeculi qui dũ ſe vident honorari pro aliqua ſcientia ſit legum: ſit canonũ: ſit induſtrie mũdanalis. etiã quidã idiote de ſuis diuitijs ſuperbientes laxant faciliter ora de ſermonibꝰ quos neſciunt: vt de theologia: de aſtrologia: qua ſi verecũdarentur aliquid ignorare: aut aliquãdo maiori dementia q̃ nõ cognoſcũt in ſe deſpiciũt: in alijs tanꝙ̃ ſuꝑuacua et noxia ne videantur ea q̃ ſunt vtilia nequaꝙ̃ cognoſcere. Magna em̃ pars ſcientie eſt dicit Hieronymꝰ ſcire qꝺ neſcis magne demũ dementie taliter agnoſcere: ſic igit̃ cõtentus vnuſquiſꝗ terminis ſue facultatis ne in alijs mordeat q̃ in ſe penitus ignorat.

O ¶ Nunc ergo theologice ꝓbemus obſeruationẽ hoꝝ dierũ eſſe vanam ꝛ ſupſtitioſam. Et hoc ponendo

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

aliquas ꝯcluſiones collectas ex doctoribus p̄cipue ex magiſtro Joāne gerſon quarū prima talis eſt. Om̄es dies anni ſunt opera dei altiſſimi pꝫ hoc ex textu ſacre ſcripture. Geneſ. j. vbi per totum capitulū deducūtur opera ſex dierū: ⁊ qualiter p̄mo opera dei fuerūt dies ⁊ anni. Primū aūt bonū a bono ⁊ optimo cepit operari deus altiſſimus: ⁊ omniū creator eſt ſummū ⁊ optimū: ergo oīa eius opera bona ſunt. Geñ. j. Uidit deus cuncta que fecerat ⁊ erant valde bona: ergo dies ⁊ anni cū ſunt prima eius opera. hoc idem atteſtatur regius vates dauid in pſalmo dicēs. Tuus eſt dies ⁊ tua eſt nox tu fabricatus es auroram ⁊ ſolem. Quo circa canit eccleſia. Eterne rerū cōditor noctem dieq̄ꝫ qui regis ⁊ tēporꝫ das tempora vt alleues faſtidium.

¶ Secūda ꝯcluſio. dies: āni: boni ſunt: ⁊ omi anno ⁊ omni die ⁊ hora diei bonum ⁊ laudabile eſt opera quelibet ſancta licita ⁊ honeſta inchoare: facere ⁊ operari ⁊ profiteri. Intellige niſi p̄cepto dei vel eccl'ie inhibeatur ſicut in diebus feſtiuis aliqua opera laborioſa ꝓhibentur. Prima pars hui⁹ ꝯcluſionis pꝫ ex dictis in p̄cedenti ꝯcluſione: q: dies ⁊ anni ſunt opera ſūme ⁊ infinite bonitatis. Optimi aūt eſt optima adducere. dicere ergo aliquē diem eſſe ex natura ſua malū eſt iniuriari deo qui artifex eſt dierū ⁊ annoꝝ: opus aūt malū maliciam arguit artificis. ſecūda pars pꝫ q: ſicut dies ⁊ anni ⁊ etiam hore diei a deo creatore ꝓcedeunt ſic: ⁊ om̄e opus ſanctū licitū ⁊ honeſtū qđ ab omni die ⁊ hora inchoatur ⁊ ꝑficitur a dn̄o dirigit' inchoatur ⁊ ꝑficit' dicēte dn̄o. Sine me nihil poteſtis facere. ⁊ rurſus. Omnia ꝑ ipm̄ facta ſunt ⁊ ſine ipſo factū eſt nihil. Ex quib⁹ ſeqtur ꝙ ſupſtitioſa ⁊ vana religio ac merito redarguēda

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

eſt nō inchoare operari vel ꝑficere certis annis diebus opus bonū vel ſanctū ab eccl'ia nō ꝓhibitum et iſtud eſt expreſſe de mente apl'i contra ſimiles his quibꝰ ſcribebat ad Gala.iiij. ⁊ eſt textus Auguſtini. xxv.q.vij. Quis vbi arguit ⁊ rephēdit illos de galatia ita dicēs: obſeruatis dies ⁊ menſes ⁊ tempora ⁊ annos.ſequitur Timeo aūt vos ne forte ſine caſu laborauerim ī vobis ꝑdicando ſcilꝫ fidem catholicam q̄ oīa iſta reijcit tanq̄ ſupſtitioſa ⁊ vana.nō ſi talis obſeruatio dierū fiat propter reuerentiā ⁊ ſanctitatē alicuiꝰ die ſolēnis vel propter deuotionē ad aliquē ſanctorꝫ. Sed ſi fiat talis obſeruatio ꝓpter euentus ⁊ pericula q̄ cōſueuerūt euenire his q̄ inchoant aliqd opus vl'iter arripiūt hoc vanū eſt ⁊ ſupſtitioſum ⁊ ſine aliqua ratione:quolibet enim die ⁊ hora diei ⁊ anno bona ⁊ mala ꝯtingūt cui ſententie pōt adaptari. Quidā articulus pariſienſis quē ponit Gerſon in li.de erroribꝰ circa artē magicā: ⁊ eſt.xx.

P ¶ Qd imagines de ere vel plumbo vel auro vel cera alba vel rubea vel alia materia baptizate vel exorcizate cōſecrate imo potius exſecrate per artes magicorum ⁊ ſub diebꝰ certis habeant virtutes mirabiles que in libris taliū artium recitātur. Error. In fide in phīa naturali ⁊ aſtrologia vera articulꝰ.xxj.ꝙ vti talibus et fidem dare nō ſit idolatria ⁊ infidelitas. Error. Notandum tamen eſt ꝙ de imaginibꝰ aſtronomicis que fiūt certis tꝑibus planetis exiſtentibꝰ in quibuſdā locis celi determinatis mouet ſctūs Thomas difficultatem.ij.ij.q.xcvj.ar.ij.argumēto.ij.an ſit illicitū tales facere vel eis vti ad corporꝫ mutationē puta ad ſanitatē vel aliqd hmōi. Nam vt refert magiſter Robertus holkot ſuper libros Sapientie.c.xiij.lectione.clx.ꝙ temporibꝰ ſuis

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

quidam in londonia dicebatur curari a quartana per imaginē leonis auream ſm certam cōſtellationē factā: ⁊ dicit ꝙ hoc eſt difficile dicere ꝙ ſit verū ꝓpter mirabiles operatiōes corpoꝝ celeſtiū: q: hoc eſt certū inquit ꝙ nihil eſt hmōi illicituꝫ ꝙ ꝑ naturā cōpleri poteſt: ſed reſpondet ꝑ ſanctū Thomā libro.q.arti.⁊ loco p̄allegatis vbi ſctūs doctor allegat beatū Auguſtinū.x.de ciuitate dei ꝙ opinio porphirij fuit falſa de talibus imaginibus ꝯſtruēdis. Verū eſt aūt ꝙ res naturales formas ſuas ⁊ virtutes cōſequūtur ex corporib' celeſtibus: ſed imagines artificiales nullā virtutē cōſequi poſſunt ab arte nec aliam virtutem habere poſſunt niſi quā habēt rōne materie: figura autem nō eſt ꝑncipium alterandi ideo nō aliam virtutem cauſandi habet aurū talis imaginis ꝙ aliud aurū alterius figure. Sed ſi aliuꝫ effectū habet hoc eſt ex operatione demonū qui ſunt ludificatores hoīm ſm Auguſtinū. Jdeo tales imagines aſtronomice virtutē ſortiūtur per demonē: cui' ſignuꝫ eſt ꝙ optꝫ illis imaginib' quoſdā caracteres impīmi quia ad nihil naturaliter operantur. Unde ſciendū eſt ꝙ imagines aſtronomice ⁊ nigromantice in hoc differunt ꝙ in factura nigromanticaruꝫ imaginū fiunt expreſſe quedam inuocationes demonū: vnde tales imagines pertinent ad expreſſa pacta cum demonib' inita. Sꝫ in factura aſtronomorum ſunt tacita pacta cuꝫ demonibus ꝑ quoſdam caracteres et figuras ab ipſis demonibus adinuentas: ad quoꝝ caracterū factionē demones facientibus ſuffragant̄. Hec de ſctō Thoma vbi.ſ. ex quibus expſſe apparet ꝙ tales imagines et caracteres habent effectū ex operatione demonū ⁊ ꝙ vſus caracterū ⁊ oīm figuraruꝫ (excepta figura crucis) ⁊ inuocatio no-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

minū incognitoꝝ ⁊ alligatio cedularum de euangelio circa collum patientis cum certis conditionibꝰ ⁊ multa talia ad ſupſtitionē ꝑtinent ſm Aug. ⁊ ſunt quedam relique idolatrie: ſed de his cartulis circa collum alligatis inferius dicemus.

Q ¶ Tertia concluſio. ſicut vera ⁊ xpiana fides mirabilia operat̄ in bene credentibꝰ: ſic ⁊ falſa ⁊ mala credulitas deo ꝑmittente euentus malos interdū operat̄ vl' potius demeret̄. Primā partem ad longum deducit ꝑ exēpla. Apl's ad Hebreos. xj. ſed de virtute fidei ipſa euāgelia multa loquūt̄. Reliqua pars ꝯcluſiōis experitur quottidie in male credulis ⁊ ſupſtitioſis quos ita deus punit ꝑpter malā fidem. Jmmo dū cognoſcit dominus nimiū adherere aliquibꝰ vanis obſeruātijs permittit aliquos euentus ꝯtingere. Et ita eos plus cōſequēter firmari in tali opinione vt maioꝝ fiat cecitas eorum ⁊ in laqueū cadāt quē ſibi parauerūt. ꝑ hec igitur patet ꝙ hōies decipiūtur ꝑ cooperationes demonum ꝑpter eoꝝ falſam credulitatē ꝑcedentem: ⁊ ideo obſeruatores taliū multa incōmoda recipiūt ꝑpter eoꝝ falſam fidē q̄ alij nullatenꝰ patiūtur q̄ de talibꝰ nō curāt.

R ¶ Preterea dum imaginatio taliū obſeruantium dies ⁊ annos arctat̄ nimis circa tales dies quicq̄d mali euenit imputant auguriātes malicie diei. Exēpli grā ꝑcipitabitur aliquis ab equo effreni ⁊ indomito in via lubrica: vel flumine ſubmergetur cōfeſtim vulgares vt audierint aſſignabunt hmōi infortunij cauſas diuerſimode que tn̄ nullatenꝰ cauſe ſunt huiꝰ caſus. dicet vnꝰ ꝙ in exitu domus habuerit vnū catum vel leporem: vl' ꝙ in egreſſu domus offenderat pedem: vel ꝙ mane camiſiam auerſam induerit: aut calceus dexter ꝑ ſiniſtro

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

acceptus fuerit. qđ ſignū ceſar auguſtus reputabat in
fauſtiſſimū quib⁹ omnib⁹ ⁊ ſequentibus cū innumeris
alijs ſupſtitionibus potiſſimū adheret falſa credulita-
te gens illa hiſpanica de ꝓuincia luſitania vulgariter
andaluzia appellata (ſunt etenī valde ſupſtitioſi ſuper
oēs alias gentes hiſpanicas) vnde dicit quiſpiā ipſoꝝ
ego ſic ſomniaueram. Crocitabat coruus ſup tectū aut
bubo cum ſtridore ſupuolauerat (qđ auguriū luci⁹ ſilla
accepit de morte ſua vt dicit appian⁹ de bello ciuili) vl'
gallus ṗter horam vocem dederat. vel ſi pice garriant
ſignificat̃ aduentus hoſpitū. Dicet alius ecce mala di-
es erat vel infortunata vel egra. Dicet alius luna quar
ta erat vel tertia aut ſol in ortu nubibus obuolut⁹ pal-
luerat aut ſtella decidens per aerem micauerat. vl' ſicut
apud comicū legitur introijt in edes ater alienus cat⁹
anguis ꝑ impluuiū decidit de tegulis gallina cecidit:
de quib⁹ ꝓlixe loquit̃ reprobando btūs Augu. ij. de do
ctrina xp̄iana. c. ij. dicēs tales obſeruatōes ſupſtitioſas
eſſe: ſicut aliq̄ cū vident caligas a ſoricibus rodi timēt
⁊ de aliquo infortunio euenturo. vnde legit̃ Catonem
quēdam deriſiſſe qui ſibi pro mirabili ſigno infortunij
nunciauit caligas ꝑ ſorices eſſe corroſas certe non eſt
(inq̄t) mirabile: ſꝫ mirabile fuiſſet ſi calige ſorices cor-
roſiſſent ad iſta ꝑtinet ſi hō ſurgens de lecto ad lectum
redeat: qꝛ ſternutauit anteꝙ̄ potuit ſe calciare. Item ſi
homini ſingultienti dꝛ teneas manu dextra pollicem
manus ſiniſtre: vl' ſicut me vidiſſe fateor quoſdā manu
dextera mentuꝫ tenere interim ꝙ euāgelium cantatur:
alios pedeꝫ dextrū eleuatū tenere: alius hoc: ali⁹ illud.
Item cū pro malo accipit̃ ſi duob⁹ amicis ſimul ambu
lantibus puer medi⁹ intercurrerit; vl' aliqđ aliud aīal

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

eſtimatur eñ ꝙ eoꝝ ſit amicitia diuidenda. Simile eſt
redire domum ſi hõ ſtatim ꝓcedens offenderit: ⁊ tales
multas fatuas obſeruantias ibidem recitat Auguſtin⁹
tale ſimile eſt his duob⁹ ꝙ venatores ſi eundo venatũ
fratrib⁹ aut ſacerdotib⁹ obuiant ꝓ illo die de venatiõe
diffidũt: cum igitur tales ſignificatões nõ ſint a deo in
ſtitute. dicũt doctores ꝙ tales obſeruatiões ſignorum
hmõi ſunt introducte ab humana vanitate cooperante
demonũ malitia: qui gaudent implicare hoies in vani
tatibus ⁊ erroribus: ⁊ interdũ caſu accidit ꝙ tale ſignũ
talis euentus ſequebat: ſed poſtea quãdo hoies incepe
runt talibus indulgere multa ſequebant ꝑ cooperatio
nes demonũ vt hoies magis fierent curioſi ⁊ arcti⁹ in
talibus ſupſtitionib⁹ traditi. vnde cũ nulla ratio poſ
ſet eſſe quare occurſus ſanctorũ virorũ venationẽ ipe
diat quãdo modo eſt licita ⁊ ex ꝑſonis cõuenientib⁹ li
cite exercet manifeſtũ eſt ꝙ hoc et alia ſunt ſupſtitioſa
⁊ erronea ⁊ vana: de q̇bus longũ eẽt oĩa ꝓſequi quib⁹
fallũtur ⁊ fallunt hoies ſtulti ⁊ vulgares ꝓſequẽtes ex
perientiã quaſi certam. ⁊ fundant cõfictiones malas ⁊
falſas: nec aſpiciũt ad ea q̃ bene et ꝓſpere ſucceſſerunt
tali die. adeo etiã occupat imaginatio eorũ circa aliq̃s
euentus minus bonos qđ nõ põt cõuerti ad alia bona
que illo die contingunt.

S ¶ Unde merito ꝑmittit deus tales decipi ⁊ in la
queo ſue falſe credulitatis cadere: q: deo odibiles ſũt.
ſm quod ſcribit Pſalmo. iij. Odiſti obſeruãtes vanita
tes ſupuacue: vbi dicit Nico. de lyra. ꝑ ſomnia auguria
⁊ cõſimilia per quarũ obſeruationẽ aliqui ſperant eua
dere pericula ⁊ tribulatiões: ſed ſupuacue obſeruãt: q:
talis obſeruatio ĩutilis ẽ ⁊ nociua: q: ſupſtitioſa. h̃ ille.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

T ¶ Ex quibus omnib⁹ poſſum⁹ inferre ꝙ obſerua
toꝛes dierū ſancti Uincentij ⁊ cōuerſionis ſancti Pau
li ſunt vani ⁊ ſuꝑſtitioſi cum ſuis verſib⁹ ineptis quib⁹
dicunt. Uincenti feſto ſi ſol radiet memoꝛ eſto. Para
tuas cuppas qꝛ multas colligis vuas. ⁊ vltra. Clara di
es pauli multas ſegetes notat anni. Si fuerint nebule
aut venti erūt ꝑlia genti. Hoc em̄ nō pōt ſtare: nec ra-
tione naturali: nec theologica: nec aſtrologica ꝓbari
vt ſupꝛadictū eſt: qꝛ ꝙ illa die ſol radiauerit vel ſint ne-
bule vel venti de peraccidens eſt ꝙ plures ſunt vinde-
mie illo anno vel aīalia pereant vel ꝑlia cōtingant acci
dit nō a tali die feſto: ſed vel a diſpoſitione nature ⁊ cur
ſu aſtroꝝ vel potius a voluntate diuina. nam ſepe con-
trarium videmus eſſe certius.

V ¶ Nō aūt interitus pecoꝝ vel abundantia vl̄ ſte
rilitas ſeminū proueniat a volunate diuina tanꝙ a ſu-
perioꝛi cauſa ⁊ hoc ꝓpter pctā pꝫ Johelis. j. quādo ꝓ-
pter pctā popl'i dꝛ. Diſſipata ſunt hoꝛrea. diſſipate ſunt
apothece. cōfuſum eſt triticū. ingemuit aīal. mugierūt
greges armenti: qꝛ nō ſunt paſcua eis: ſed ⁊ greges pe-
coꝛū diſperierūt. ⁊ Aggei. j. Ponite coꝛda veſtra ſuper
vias veſtras dicit dn̄s. Seminaſtis multū ⁊ collegiſtis
parū. Comediſtis ⁊ non eſtis ſaturati. Bibiſtis ⁊ non
eſtis inebꝛiati: ⁊ infra. Reſpexiſtis ad ampli⁹ ⁊ ecce fa-
ctum eſt min⁹ ⁊ intuliſtis in domū ⁊ ego exſuflaui illud
Propter hoc (inquit) ſuꝑ vos ꝓhibiti ſūt celi ne darēt
roꝛem ⁊ terra ꝓhibita eſt ne daret germen ſuū ⁊ vocaui
ſiccitatem ſuꝑ terrā ⁊ ſuꝑ montes ⁊ ſuꝑ triticū ⁊ vinū
⁊ oleum ⁊ quecūq; ꝓfert hum⁹ ⁊ ſuꝑ hoīes ⁊ iumenta
⁊ ſuꝑ oēm laboꝛem manuū veſtrarū. ⁊. ij. c. dicit ꝑcuſſi
vos vento vꝛente ⁊ aurugine: ⁊ omnia opera manuū

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

veſtrarū. ⁊ nō fuit qui reuerteretur a me. Hec em̄ etiam ꝓueniūt ex conſtellatione celoꝝ qui diuerſimode influunt ſm ꝙ deo ſeruimꝰ vel nō. vñ Leuit. xxvj. Si nō feceritis mādata mea dabo celum vobis deſuꝑ ferreū et terrā eneam ⁊ cōſumetur incaſſum laboꝛ veſter. Si aūt in ꝑceptis meis ambulaueritis dabo vobis pluuias tēpoꝛibus ſuis ⁊ terra gignet germē ſuū. Sed de bonis que a deo ꝓcedunt ꝓpter couerſionē ⁊ penitentiam dicitur. Johelis. ij. zelatus eſt dñs terrā ſuā ⁊ pepercit populo ſuo. ⁊ dicit. Ecce ego mittam vobis frumentū vinū ⁊ oleum: ⁊ replebimini in eis. Et nō dabo vos vltra oppꝛobꝛium in gentibus.

x ¶ Sed de plijs qualiter in penā peccatoꝝ accidāt ⁊ a deo bono ⁊ iuſto ꝓueniāt in vindictā malefactoꝝ ⁊ patientiaꝫ bonoꝝ longum eſſet enarrare: qꝛ tota ſacra ſcriptura plena eſt. Vñ ⁊ ſi plura bella a malis hoibꝰ vel a pꝛincipe tenebꝛarū cōcitētur ⁊ a deo ꝑmittanꝭ. victoꝛia ñt belli non diei: ſed ſoli deo attribuēda eſt. patꝫ. Attribuere tantū opus vt eſt victoꝛia diei eſt tollere honoꝛem deo debitum cuiꝰ eſt vincere. ꝙ autē victoꝛia ſit ſolius dei habeꝭ in multis locis ſacre ſcripture vt in libꝛis Joſue: Judicuꝫ: Regū: Paralipomenon: ⁊ Machabeoꝝ. Hoc teſtaꝭ ſalomon Pꝛouerb. xxj. c. ſic dicēs. Equus paratur ad diem belli: dñs aūt ſaluteꝫ tribuet. Inde eſt ꝙ rex deuotiſſimꝰ dauid quotienſcūqꝫ pugnaturus erat auxiliuꝫ dei queſiſſe ⁊ inuocaſſe legiꝭ. Inde eſt ꝓuerbium vulgare. Los hombꝛes hazen la guerra i dios la victoꝛia. hoc eſt hoies faciūt bellū ⁊ deꝰ victoriam. Ex quibꝰ oibus concluditur ꝙ obſeruatio dierū ad faciendū aliquem effectum qui rationabiliter expectari nō pōt a deo miraculoſe operante nec a cauſis na

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

turalibus debet apud xpianos haberi ſupſtitioſa ⁊ ſu
ſpecta de ſecreto pacto implicito vel explicito cum de-
monibus. ⁊ iſta eſt doctrina ſanctoꝝ doctoꝝ preſertim
Auguſtini in pluribꝰ locis quibꝰ has obſeruatiões va
lide cõdẽnauit. vt.v.de ciuitate dei.iiij.ↄfeſſionũ.ij.de
doctrina xpiana: ⁊ recitãtur multe in decretis.xxvj.q.
v.et.q.vij.pluribus capitulis.

Y ¶ Similiter ſupſtitioſe ſunt quedã mulieres affi
gentes humeris paruuloꝝ quedã fragmẽta ſpeculorũ
vel fruſtula vel peciolas ex corio vulpis vel melote cre
dentes ꝑ hoc tales paruulos nõ infici ab oculis infectis
hoc vanũ ⁊ ſupſtitioſum eſt: ⁊ ſine vlla rõne ſcʒ natura
li aut aſtrologica aut theologica: vt ſupradictũ eſt.

Z ¶ Qđ aũt paruuli poſſint faſcinari hoc eſt malo
oculo infici et inde ledi. Tenet ſctũs Thomas.j.parte
q.cxvij.ar.iij.ad.iij.vbi dicit ꝙ ex forti imagine imutã
tur ſpũs corporis ↄiuncti: q̃ quidem imutatio ſpirituũ
maxime fit in oculis ad quos ſubtiliores ſpũs ꝑueniũt
oculi autẽ inficiũt aerem cõtinuum vſqꝫ ad determina
tum ſpaciũ per quẽ modũ ſpecula ſi fuerint noua ⁊ pu
ra cõtrahunt quãdam impuritateʒ ex aſpectu mulieris
menſtruoſe: vt ait Ariſtoteles libro de ſomno ⁊ vigilia
ſic ergo cũ aliqua aĩa fuerit vehementer cõmota ad ma
litiã ſicut maxime in vetulabꝰ cõtingit: efficitur ſm mo
dum p̄dictum. Aſpectus eius venenoſus ⁊ noxiꝰ ⁊ ma
xime pueris q̃ habẽt corpus tenerũ ac de facili recipiũt
talium impreſſiones. Poſſibile eſt etiã ex ꝑmiſſione vel
etiã ex aliquo facto occulto cooperet̃ ad hoc maligni-
tas demonũ cum quibꝰ vetule ſortilege aliqđ fedus ha
bent. Hec ille. Sed ad Galatas.iij.ſup illud quis vos
faſcinauit veritati non obedire. Dicit glo.ꝙ quidã ha-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

bent oculos vrentes in ſolo aſpectu inficiūt alios ⁊ maxime pueros. hoc idem dicit Petrus de tarātaſia ſuper eodem paſſu. Sunt (inquit) aliqui qui habent oculos vrentes qui reſpicientes paruulos teneros ledūt: ita vt cibum ex ſtomacho eijciant ⁊ nauſeā patiant᷑: ⁊ hoc ſm̄ naturā poſſibile eſt. Aīa em̄ vehemēter affecta īmutat oculos. oculus īmutatus īmutat aerem: aer īmutat teneram carnē pueri: ⁊ ſic ledit. Non tn̄ facienda eſt aliq̄ incantatio vel ſupſtitio ad hoc remouenduꝫ vt faciunt mulieres frequēter: ſꝫ poſſunt apphendi aliqua verba ſacra vt hec. Dn̄s mihi adiutoꝛ non timebo quid faciat mihi homo. vel orō dn̄ica cum ſigno crucis ⁊c. Quare periculū eſt firmare fidē ⁊ credulitatē talibus incantationibus q̄ tollunt omne iudiciū ⁊ rōnē ad oppoſituꝫ. Un̄ merito ꝑmittit deꝰ tales decipi ⁊ in laqueū ſue falſe credulitatis incidere: vt dictum eſt.

A ¶ Sūt alie innumerabiles ⁊ particulares ſuperſtitiones q̄bus hoſtis antiquꝰ quottidie ad ſe trahere nititur genus humanū. Nā figere acus ⁊ ſpintera cuidaꝫ arboꝛi apud baſilicā ſancti Xp̄ofoꝛi q̄ ſita eſt ſuꝑ montem excelſum ꝓpe ciuitateꝫ noſtrā Pamp̄. credentes ꝑ hoc ꝙ per totū annū ſequētem nō patient᷑ doloꝛē capitis: vanū ⁊ ſupſtitioſuꝫ eſt ⁊ abſq꜡ vlla rōne. Similiter puellas ſuſpendere capillos ſuos coꝛaꝫ imagine ſancti Urbani ī clauſtro noſtro: credētes ꝑ hoc capillos ſuos non poſſe cadere vel debere pulcrioꝛes eſſe vel aliquid aliud hmōi vanū ⁊ ſupſtitioſum eſt. Sed ꝙ pie ⁊ religioſe egerit quidā ex fratribꝰ noſtris canonicis qui iaꝫ deceſſit ab humanis q̄ huiꝰ rei ſupſtitionē deteſtās poſt matutinas quadā nocte ignē candele quā in manu geſtabat applicuit et fere oēs cōbuſſit eodēq꜡ modo ſup-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſtitioſum eſt q̄d fere in omni hac noſtra patria vane ob
ſeruatur. vt dū femina eſt ꝓpinqua partui zonā vel cor
rigiam qua ꝑcingitur accipiētes ad eccl'iam occurrūt
⁊ cimbalū modo quo poſſunt corrigia illa vel zona cir
cūdant ⁊ ter ꝑcutientes cimbalū ſonū illū credunt va/
lere ad ꝓſperum partū: q̄d eſt ſupſtitioſum ⁊ vanū. naz
ꝙ ter campana ſonet hoc poti⁹ fit vt ex hoc oēs audien
tes deuote orent ꝓ tali parturiente ⁊ fere periclitāti of/
ferentes beate virgini ter angelicā ſalutationē vt illa q̄
īmunis ⁊ libera fuit a tali dolore ſicut ab oī pctō. libe/
ret hmōi mulierē a periculo illius hore.

B ¶ Similiter ſupſtitioſe ſunt quedā vetule affigē/
tes quaſdā cartulas ſiue nomina vulgariter appellata
etiā cum verbis catholicis: ſed dicētes has nihil ꝑfice/
re niſi ſcribātur in carta virginea ⁊ ſuſpendant̄ verſus
ſolem cū trib⁹ filis tortis manib⁹ alicuius puelle virgi
nis noīe marie ⁊ ꝙ illi cui ligat̄ vel cui aliquā herbā ꝓ
ſanādis febribus comedere dederint nihil hoc valere
dicunt niſi verſus ſolem in ſuo ortu genibus flexis hoc
accipiat vt mihi febricitanti nōnunꝙ̄ quādam vetulaz
dixiſſe memini. hoc inquā ſupſtitioſum eſt et vanū ⁊ oī
rōne carens. Nam vt inquit Joh. gerſon quid aliud ſo
nant iſte traditiones ſcribant hoc in pergameno virgi
neo portetur in figura triangulari cū caracterib⁹ inco/
gnitis ⁊ thurificetur ſuſpendaturq₃ ad collum et fiant
iſta certis horis: tunc infra triduū aut anteꝙ̄ triduum
ꝓueniet effectus ille quē querim⁹ abſq₃ dubitatiōe im
mo hoc ſub periculo capitis aſſerit̄ hoc ſupſtitioſum ⁊
diabolicum eſt. Unde Auguſtin⁹ ⁊ habet̄. xxviij. q. ij. c.
illud. vbi dicit ꝙ ad ſupſtitionē ꝑtinent oēs ligature et
remedia q̄ medicoꝝ diſciplina condēnat quibuſcūq₃ re

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

rebus ſuſpendendū atq; ligandum.

C ¶Qđ autez verba ſancta poſſint affigi in collo ⁊ benedicere infirmos hoies vel iumenta vl' carmina ſcripta vel verba ſacra ⁊ ꝙ licitum ſit eadē ſecū deferre et portare hoc ptz per ſanctū Tho.ij.ij.q.xcvj.ar.iiij.qnq; conditionib⁹ obſeruatis. Prima vt caueant ne vba aliqua cōtineant que ptineant ad inuocatiōes demonum expreſſas vel ſubintellectas. Scđa ne ꝯtineant ignota noia:q2 ſm Criſoſtomū talia metuenda ſunt ne illis aliquid ſupſtitioſum lateat. Tertia ne materia verborum aliquid falſitatis cōtineat:q2 ſic eius effectus nō poſſet expectari a deo qui non eſt teſtis falſitatis. Quarta ne ibi ꝯtineantur vana vt caracteres inſcripti ꝑter ſignū crucis. Quinta ne ſpes habeat' in modo ſcribendi vel ligandi aut in quacūq; hmōi vanitate q̄ ad diuinā reuerentiā nō ptinet: q2 aliter iudicaret' ſupſtioſum. Un in decretis d2.xxvj.q.vj.nō licet attēdere niſi tantū ſimbolo diuino aut dn̄icam orōnē vt tantū creator ⁊ deus omniū honoret'. Preter has qnq; cōditiones ponit Joānes nider duas alias in ſuo pceptorio.pcepto pmo.c.xj.quarū prima eſt vt in alligatione: ꝓlatione:vel ſcriptura diuinoꝝ verboꝝ reſpectus ſolum habeant' ad ſacra verba ⁊ ad intellectum eoꝝ ⁊ ad reuerentiā ſeu ad virtutē diuinā a qua expectat' effectus vel ad ſanctas reliquias quib⁹ etiā pfata expectant' ſecundario lz a deo pncipaliter. ſecūda vt comittat' effect⁹ qui expectat' diuine voluntati q̄ ſcit.vtrū talis ſanitas plus proſit iuocanti vel min⁹ vel an obſit. Et hanc cōditionem inquit ponit ſctūs Thomas pma.ij.in materia de grā:⁊ in.iiij diſt.xv.ꝙ ſi nulla iſtarū ſeptē cōditionū in opere interceſſerit erit illicitū.⁊ pdicta ꝓbat illud Marci vltimo

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

xp̄o dicente. Signa eos q̄ crediderint hec ſequentur. in noīe meo demonia eijcient: linguis loquent̄ nouis: ſerpentes tollent. Item nō minoris ſanctitatis ſunt verba dei q̄ ſanctoꝝ reliquie: dicente Auguſti. Non minꝰ eſt verbū dei q̄ corpus xp̄i: ſed ſm oēs lʒ reliquias ſanctorum ſecū reuerenter portare: ergo qualitercūq̄ nomen dei inuocetur rite ꝑ orationē dn̄icam: per ſalutationem angelicā: vel alio modo licito ſpes haberi pōt in eo cōmittendo effectum diuine voluntati.

D ¶ Ex q̄bus dicit ſctūs doctor. ij. ij. vbi. ſ. ⁊ etiam in quodlibeto. xij. arti. xiiij. q̄ p̄dictis ſeruatis cōditionibus ꝑ diuina verba licitū eſt arcere ſerpentes ⁊ eadē rōne quecūq̄ aīalia ſi ſolus reſpectꝰ habeatur ad ſacra verba ⁊ ad diuinā virtutē. Quibꝰ cōditionibꝰ obſeruatis dico ſimiliter q̄ licite pōt fieri cōiuratio ꝯtra lupos vt arceant̄ a raptu: vel p̄da pecoꝝ ⁊ alioꝝ aīaliū. Similiter cōtra locuſtas ⁊ cōtra mures vaſtantes fructꝰ terre ſi nihil ſupſtitioſum dicūt docent vel faciunt: vt dicit Guilhermꝰ lugdunen̄. vnde ſi querat̄ vtrū liceat adiurare irrationalē creaturā. Rn̄det ſctūs Tho. ij. ij. q. xc. q̄ ſic per modū ꝯluſionis q̄ referri tunc debet ad diabolum q̄ in nocumentū noſtrū vtitur irrationalibus creaturis: ⁊ talis modus adiurādi eſt in eccl'ie exorciſmis per quos demonū ptās excludit̄ ab irrationabilibus creaturis: ſi em̄ referet̄ intentio ad irrationabilem creaturā quo ad ſe q̄ nihil intelligit vana eēt: ⁊ hoc mō intelligit̄ illud qđ ſcribit̄ Gene. iij. q̄ ſerpēs callidior erat cunctis aīantibꝰ. q̄ calliditas p̄ncipaliter referēda eſt ad demonē q̄ in ſerpēte apparebat: ad ſerpentē aūt nō refertur niſi inquātum calliditate demonis agebat̄ ſicut lingua hoīs alicuiꝰ dr̄ erudita: q: prudēter mouet̄

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ab intellectu vnde ſequitᷣ: ⁊ ait dñs ad ſerpentē. gloſa. i. diabolum qui occultabatᷣ ⁊ loquebatur in ſerpente: ita in ſerpente maledicitur. poſſumus ergo demones adiurare in irrationabilibus creaturis per virtutem diuini nõis et tanq̃ inimicos repellere ne nobis noceant vel ſpũaliter vel corporaliter ſm ptātem datā a xp̃o Lu. x. Ecce dedi vobis ptātem calcandi ſup ſerpētes: ⁊ ſuper ſcorpiones: ⁊ ſup oēm poteſtatē inimici: ⁊ nihil vobis nocebit. Si tantū vtamur licitis verbis ⁊ adiurationibus ſicut p paſſionē ⁊ crucē xp̃i ⁊ hmõi. quõ Symonē ⁊ Judam adiuraſſe dracones legim⁹: ⁊ eis p̄cepiſſe vt irent in deſertū locū. Si aūt aliqua iutilia verba ⁊ ſupſtitioſa facta admiſceantᷣ verbis ſanctis vt iſti incantatores equoꝝ ⁊ iumētoꝝ faciunt vermen quēdam ſuſpēdentes ⁊ die lune creſcentis vel minuentis ſeruātes phibendi ſunt in talia agūt ſm illud apl'i. j. ad Theſa. v. Ab omni ſpecie mala abſtinete vos. ⁊ ex de vita et honeſta. cleri. cum ab omni.

E ¶ Ex ſupradictis videtur etiam dānabilis ⁊ igni tradendus libellus quidā cõiuratorius contra tēpeſtates cum ſuis ſimilib⁹ ſi reperiantᷣ quē ego penes me habeo repertū in quadā parrochia viſitatiõis mee q̄ incipit ſic. Jn noīe dñi noſtri ieſu xp̃i ad ſaluādum fructus terre ✠ xp̃i ✠ xp̃i: ſed fortiter deſcendiſti ad terrā ⁊c. Nam re vera inter bonas inuocatiões plurima cõtinet verba ſuſpecta ⁊ ſcandaloſa: ⁊ ad inuocationē demonū expreſſam vel ſubintellectā pertinentia cõtra p̄mā conditionē ſuperius poſitā p ſanctū Thomā: verba obſcura ſuſpecta ⁊ ignota ↄtra ſcdam: verba etiā cõtinentia falſitatem contra tertiā: ⁊ ſic de alijs: quib⁹ ſupſtitionibus ⁊ mendacijs fere totus hic libellus plenus eſt. Nā

V. g. Ex communicare creaturas irrationales vel demones, qui sunt incapaces talis censurae. super quo videatur Pater Magist. fr. Raphael de la torre. to. 1. q. 90. art. 3. disput. vnica numero 7.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

in ſecūdo folio dicit. Dn̄s dixit pax in celo: pax in terra: pax ſit in iſto: alleon: iraſten: drachon: ſalus tibi de⁹ magnus: deus mirabilis: ⁊ infra. Coniuro te alligo te per elin: ꝑ olin: per ſaboan: per elion: per adonay: ꝑ alleluya per tanti: per archabulon: per tetragrāmaton: ꝑ mare: per mūdum: per crura: per tibias ⁊c. et infra. Sed ſitis alligati ⁊ cōſtricti per iſta ſancta noīa dei Alleluya: hir: elli: habet: ſat: mi: filiſgie: adrotij: gūdi: tat: chamiterā: dan: yzida: fat: ſathan. de. lxx. deus. agn⁹. oīpotēs. ieſus xp̄s. aquila ⁊c. Nunc autē oro quid ſibi volūt iſta noīa alleon: iraſten: ⁊ drachon: ⁊ ſathan ⁊c. Inter nomen benedictum ieſum ⁊ adonay ⁊ tetragrāmaton. Nam ſm apoſtolū. ij. ad Corinth. vj. Non eſt cōmunicatio lucis ad tenebras. ⁊ xp̄i ad belial. Nonne ſathanas trāſfigurat ſe in angelum lucis. vt dr. ij. ad Corinth. xi. Sunt et alia noīa in hoc libello longe obſcuriora et ſuſpectiora q̄ ſcribere omitto ꝓperans ad falſitatem quādam ⁊ manifeſtam ſupſtitionem circa finē libri. vt dicit ſic. Cōiuro te ſabella q̄ faciem habes mulieris ⁊ renes piſcis caput tenens in nube ⁊ pedes in mari ſeptem ventos baiulas demonib⁹ imperias. Adiuro te ſabella per iſta nomina per baleſtaco per ariona. ⁊ adiuro vos ductores ventoꝝ per deū patrē ⁊c. ⁊ infra. Sabella ſabella alta ⁊ excelſa ventū validū contra illas quas de terminis noſtris eijciat. Ex q̇bus ptꝫ ꝙ nō ſolū ex verbis iſtis ignotis timēdū eſt in hoc tractatu eſſe multa ſuſpecta ⁊ ſcādaloſa verba. Verū etiā ex inuocatiōe hui⁹ monſtri ſabella apparere multa falſa ⁊ ſupſtitioſa imo pernitioſa ⁊ piarū auriū offenſiua. vt em̄ dicit Auguſt. in libro cōtra mendaciuꝫ maxime ꝑnitioſum eſt qḋ ſit in his q̄ ad xp̄ianā religionē pertinet. eſt aūt mendaciū cū aliquis

Sabella monstrum

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

D. Aug.

exterius ſignificet contrariũ veritati. eſt aũt contrariũ veritati adiurare ſabellã: veritati inquã non ſolũ phiſice: ſed etiã theologice: phiſice ptz. nã nihil tali reperiri põt inter res naturales q̃ ſub certis generibꝰ ⁊ ſpeciebꝰ determinatis cõtinentur. Nam ſm pħm. ij. de aĩa. Om̃ natura conſtantiũ poſitus eſt terminꝰ ⁊ ratio magnitudinis ⁊ augmenti: ⁊ hoc ab aĩa. vnde cum vnũquodq̧ aĩalium habeat ſuã ꝓpriam ſpẽm ⁊ quãtitatem ⁊ operationẽ. Si ergo iſtud monſtrũ habeat caput in nubibus ⁊ pedes in mari attingat a mari vſq̧ ad nubes: ergo nõ cõnumerabitur inter res naturales per regulam ſupradictã. Repugnat etiã veritati theologice tale q̃d eſſe: q: oĩa creata in reruꝫ natura a deo creata ſunt ⁊ inquãtum hec ſunt bona. Gen̄. j. Uidit deus cuncta q̃ fecerat ⁊ erant valde bona. Ratio aũt boni cõſiſtit in mõ ſpecie ⁊ ordine q̃ pertinẽt ad rationẽ cuiuſlibet ſpeciei. vt dicit ſctũs Tho. j. parte. q. viij. ar. v. per modum aũt ſignificatur determinatio ſiue cõmenſuratio p̃ncipioꝝ ſiue materialiũ ſeu efficientiũ ipſam. ipſa autem forma ſignificatᷣ per ſpẽm: q: per formã vnũquodq̧ in ſpecie cõſtituitur. ad formã aũt ꝯſequitur inclinatio ad finem aut ad actionem: aut ad aliquid hm̃oĩ: ⁊ hoc ꝑtinet ad ordinẽ. Unde ratio boni ſm ꝙ cõſiſtit in ꝑfectione conſiſtit etiam in modo ſpecie ⁊ ordine. i. res inquã eſt perfecta ⁊ bona ⁊ a deo creata ⁊ naturalis ſiue corporea requiritᷣ ꝙ habeat p̃ncipia eſſentia. i. materiã determinatam in ordine ad formã determinatã q̃ dat eſſe rei ⁊ per quã ponatᷣ indeterminata ſpecie: ⁊ ꝑ ꝯſequẽs habeat ꝓpriã operationẽ: ſed nil eoꝝ eſt in hoc monſtro ſabella: ergo in eo nullũ bonũ eſt: ⁊ ꝑ ꝯſequens nõ eſt a deo Patet q: in eadeꝫ queſtione vt inducit btũs Thomas

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Auguſtinũ in libro de natura boni. hec tria modus ſpe
cies ⁊ ordo tanq̄ generalia bona ſunt in reb⁹ a deo fa-
ctis. q̄ hec tria vbi magna ſunt magna bona ſunt: vbi
parua ſunt parua bona ſunt: vbi nulla nullũ bonũ eſt:
ergo a deo nõ eſt tale monſtrũ in rebus naturalib⁹: ſed
nec erit deus vel angelus. non deus: qꝛ nephas eſt deo
tales formas attribuere: qꝛ deus ſpũs eſt. Jo. iiij. Cum
ergo blaſphemiũ ſit attribuere deo talem effigiẽ: nõ er
go eſſet in ſpiritu ⁊ veritate inuocare deũ: ſed in mani-
feſta falſitate. Sed neq3 angelus bon⁹ põt eſſe ſabella:
qꝛ nihil monſtruoſum eſt in eo: ſed totus pulcerrimus
⁊ in naturalib⁹ ⁊ in gratuitis. Nec vnq̄ ad ſuam opera
tionẽ legitur accepiſſe tales formas monſtruoſas: ergo
relinquitur q̄ talis inuocatio fit ad p̄ncipem demonũ:
qꝛ etiã demonibus põt imperare: vt dicit Magr̄ in. ij.
ſniarũ. diſt. vj. c. iiij. q̄diu inquit durat mũdus: angeli
angelis: demones demonibus: hoĩes hoĩbus preſunt.
Relinquit᷑ ergo q̄ tam ex parte nominũ ignotoꝝ q̄ ex
falſitate inuocationis hui⁹ ſabelle cum iſta noĩa ſint ſu
ſpecta ⁊ ſcãdaloſa ⁊ ſm Chryſoſtomũ euitanda ⁊ cauẽ
da. q̄ vbicũq3 ſimilis libellus cõiurationis reperiatur
eſt iure dãnandus ⁊ igni tradendus tanq̄ ſupſtitioſus
ſuſpectus ⁊ ſcandaloſus. q̄ ſi reperiantur talia noĩa in
hebraicis noĩbus nos veri xp̄iani nõ vtimur talib⁹ ter-
minis in eccleſia. Jmmo magis eſt ſuſpicandũ cum et
ipſi hebrei nephandi ⁊ malefici vt plurimũ ſint ⁊ non
ſolũ ipſi: ſed ⁊ quidã noui xp̄iani ex ipſis ad fidẽ ꝯuerſi
ꝓ magna parte in hiſpania infideles heretici ⁊ apoſta
te a fide noſtris temporib⁹ reperti ſunt. Non em̄ deſunt
nobis cõiuria ſãcta ⁊ honeſta ⁊ catholice approbata p
ꝯcilia p̄uincialia ⁊ ſinodalia: qualia ſunt in noſtra dio

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ceſi abſq͂ ſuſpitione aliqua in quib⁹ nihil continet niſi ſanctū ⁊ catholicum. Neq͂ in eis vnū nomen reperitur ignotū: ſed inuocatio ſoluz ſanctiſſime trinitatis ⁊ ſanctoꝝ. Neq͂ obſtat ſi aliquādo inuocet nomē trinitatis ⁊ miſceātur aliqua noīa ſancta inter iſtas ſupſtitiones: q: etiā frequēter multa inuenientur obſeruari in artib⁹ magicis ⁊ ſortilegiis ⁊ ſupſtitionib⁹ que ſunt ſancta et honeſta: vt ieiunare: caſtum eſſe: dicere Pater noſter et Euāgeliū: q: vt dicit Joh. gerſon in ſuo prologo aſtrologie theologizate ꝙ ſuperſtitio tanto peioꝛ eſt quāto plura miſcentur bona: quoniaz vnde deberet honoꝛari deus: honoꝛatur diabolus.

ff ¶ Similiter ſuperſtitioſe ⁊ ſuſpecte ⁊ ſcandaloſe ſunt quedam cedule ſine noīe appellate q̄ dantur a quibuſdam ſupſtitioſis de quib⁹ alique puenerunt ad manus meas ſub hac ſerie ✠ on ✠ coriſcion ✠ matatrō Caladafon: Coroban: Ozcozo: Uriel: vriel: yoſiel: yoſiel: Michael: Azariel: Raphael: Daniel: ya: ya: vba: Adonay: Sabaoth: Heloim. ⁊ ſimilia: ⁊ ratio eſt p̄mo ꝑpter auctoꝛitatē Chriſoſtomi dicētis ꝙ nō debemus vti noībus ignotis: q: talia metuenda ſunt: ne ſub illis ſit aliqd ſupſtitioſum latens vt ſupꝛadictū eſt. nam hoc paulus intelligit cū dixit ad diſcipulū. p̄ma ad Thimo. viij. ꝓphanas vocū nouitates deuita. Qualiter verba ſacra poſſunt deferri q̄nq͂ ꝯditionibus ſeruatis: dictū eſt ſupꝛa: ꝙ ſi dicas ſunt noīa greca ⁊ ſacra. dico tibi ꝙ nos latini ignoꝛantes linguā grecam nō debemus vti eis ꝑpter ſuſpitionē: nō eñ deſunt nobis termini latini ſermonis vt queram⁹ nobis terminos grecos ⁊ ſuſpectos in tali materia. Eadem rōne videri meo ſunt repꝛobāda quedā bꝛeuiola ſine noīe nūcupata que data fue

Por el Papa Zacharias esta determinado, que Michael Raphael Gabriel. nomina sunt angelorum. alia vero demoniorum erant

fer. P. Mag. fr. Raphael turrianus.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

runt olim contra febres a quodam nebulone queſtore:
quarũ forma talis erat. Ananiſapta ferit mortẽ que le-
dere querit. Eſt mala mors capta dum dicitur ananiſa-
pta. Ananiſapta dei miſere mei: a ſignis celi q̃ timẽt gẽ
tes. nolite timere: q: ego vobiſcum ſum dicit dñs. Nam
in pncipio appet falſitas: q: vbicũq; iſta dictio anani-
ſapta reperit in vocabularijs ſunt iſti duo v̄ſiculi. Ana
niſapta ferit mortẽ q̃ ledere q̃rit. Eſt mala mors capta
dum dicit ananiſapta: ananiſapta aũt vt dicit Guarinꝰ
mala mors interptatur: ⁊ quelibet littera repſentat vnã
dictionẽ ſcʒ antidotũ: nazareni: auferat: necem: intoxi-
catiõis: ſanctificet: alimẽta: pocula: trinitas: alma. Eſt
ergo ſenſus pmi verſiculi. Ananiſata .i. mala mors xpi
ex ſuo genere vel ex parte iudeoꝝ pcioſa. ex parte dei et
fructus redemptionis ferit mortẽ .i. diabolum q̃ ledere
querit. nã mortẽ noſtrã moriendo deſtruxit xps. nõ er-
go pmus verſiculus ille cedularũ ꝯcordat in forma ver
boꝝ nec in ſenſu cũ iſto verſiculo vero hic expoſito imo
habet contrariũ ſenſum ⁊ verba vt ptʒ intuenti. Sunt
etiam ſuſpecte ille cedule ex parte dantis. nam erat ille
homo apoſtata a religione fratrũ minoꝝ: nũc ſub habi
tu canonici regularis: nunc ſub habitu ſancti Antonij
pdicando incedẽs. nã vt dicit Prouerbioꝝ. vj. Homo
apoſtata vir inutilis gradit ore peruerſo. Ex q̃bus ſeq̃
tur ꝙ quecũq; ſimiles cedule que a ſimilibus vel alijs
idiotis hoibus tradunt deberent magna cũ diligentia
prius a ſapientibꝰ examinari. Similr dicit Guillermꝰ
lugdunen. ꝙ illa breuia q̃ continẽt hmõi verba ſi quis
portauerit hoc nõ peribit in igne vel aqua: nõ moriet
morte ſubitanea vel peſte: vel cõſequẽter tale bonũ ta-
lia ſunt reprobanda: ⁊ nõ portanda: ⁊ peccant faciẽtes

Damnata sunt a sancta inquisitione

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

⁊ vtentes: conſulentes ⁊ vendētes: qꝛ catholica fides
nullatenus debet admittere ſimiles traditiones ⁊ ſup
ſtitiones que dicūtur noīe ſuſpenſe ad collū niſi de cō
ſilio maioꝝ ⁊ ſapientiū quib⁹ credere debem⁹: nō indo
ctis ⁊ ipſis idolatris nō hoīb⁹ datis in reprobū ſenſuꝫ.

G ¶ Sūt ⁊ alie ſpēs ſupſtitionū videlicet phitonū
⁊ maleficoꝝ quib⁹ ꝓh dolo: hac noſtra tempeſtate to
tum hoc regnū plenū eſt. phitōes em̄ a phitone apolli
ne dicti ſunt quē dicebant eſſe auctorē diuinādi: vt Iſi
dorus dicit. viij. lib. ethimologiarū. Diuini em̄ dicunt
quaſi dij pleni. Diuinitate em̄ ſe plenos ſimulāt ⁊ aſtu
tia quadā fraudulētie hoībus futura cōiectant. Unde
diuinatio eſt vna ſpēs ſupſtitionis per quā quis aut oc
culta aut futura īueſtigare nititur per pacta aut occul-
ta aut manifeſta cū demonibus. ⁊ hec diuinatio habet
plures ſpecies quas tangit btūs Thomas. ij. ij. q. xcv.
ar. iij. vbi dicit. Oīs diuinatio vtitur ad ꝓcognitionem
futuri euent⁹ aliquo demonū cōſilio vel auxilio: quod
quidē vel expreſſe implorat vel preter intentionē hoīs
ſe occulte demon ingerit ad ꝓnunciandū futura que-
dam que hoībus ſunt ignota eis autē cognita. Demo-
nes em̄ expreſſe inuocati ſolent futura ꝓnūciare multi
pliciter. aliquādo ꝑſtigioſis quibuſdā apparitiōibus
aſpectui hoīm ingerentes ad pronūciandum futura: ⁊
hec ſpecies vocat ꝑſtigium ex eo ꝙ ocl'i hoīm preſtrin
gant. In ſcdo ar. ꝓcedenti dicit ꝙ oīs diuinatio ex ope
ratione demonū ꝓuenit. vel qꝛ expreſſe demones inuo
cantur ad futura manifeſtāda vel qꝛ demones ingerūt
ſe vanis inquiſitionib⁹ futuroꝝ vt mentes hoīm impli
centur. de qua vanitate dicit in Pſalmo. Nō reſpexit in
vanitates ⁊ inſanias falſas. Hec ex dictis ſcti Thome.

tione in expurga torio An. 1612

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

h ¶ Ex quibus inferri põt ꝙ p̄ſtigioſi et phitones ⁊ nigromantici ſunt iſti ad quos quottidie ppl̃s ſtult⁹ ⁊ inſipiens concurrit vt futura cognoſcat: vel aut ꝑdi-ta ſibi reſtituant̃. quibus fiũt vt cõiter d̃r. Apparitiões demonũ in fialis vel anulis vbi veniũt inuocati ad fu-tura p̄dicenda vel ablata manifeſtãda. Et vt fertur iſti arioli ſemꝑ miſcere conãtur ſancta inter ſuas ſupſtitio-nes vt atteſtant̃ hi ſimplices qui ad ipſos ꝯcurrũt. Nã ⁊ infelices ipſi eodẽ die quo ſimilia nephanda ꝑpetra-re nõ verentur ſacrificiũ euchariſtie celebrare infelici-ter audent: qđ ꝓbat magr̃ Jo. nider dicens in ſuo p̄ce ptorio. Malefici inſtrumẽta ſue malicie ꝑ ſacramenta eccl̃ie vel per alia diuina tangere ꝓcurant: vt filũ tra-hendo ꝑ criſma ſanctũ: imaginẽ terreã ſub pala altaris ad tempus ponẽdo ⁊ ſimilia faciendo. Nam ſacramen-to euchariſtie vt fertur vtuntur in ſuis maleficijs ⁊ plu-rima alia nephanda cõmittunt miſcentes res ſanctas ſuis ſupſtitionib⁹: ſed ex inſtinctu demonis iſta fiũt tri-plici de cauſa vt ponit idem doctor. Primo vt nõ ſoluꝫ hoĩes per talia perfidi fiant: ſed etiam ſacrilegi diuina quãtum in eis eſt cõtaminando vt magis creatorẽ ſuũ offendant ⁊ intimius aĩas ꝓprias contẽnant ⁊ plures in pctã ruere faciãt. Secũdo vt deus ſit grauiter offen-ſus per hoĩes ſm̃ beati Auguſtini ſniam. Demon ma-iorem ptãtem in hoĩes malos tribuat: quib⁹ deus con-cedit iratus qđ denegaret propitius. Tertio vt ſic ſub ſpecie boni apparentis plures ſimplices facilius reci-piant qui tacta diuinis reb⁹ ⁊ orationib⁹ a deo putant etiam aliquid numinis obtuliſſe vbi ſolũ maiora pctã ſunt cõmiſſa: hec ille. In alijs aũt ſupſtitionibus q̃ fiũt ab iſtis ruralibus: ⁊ ſi demones nõ expreſſe inuocẽtur

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

vt in ꝑpoſita q̃ſtione ⁊ ſimilibus. interſerũt ſe tm̃ vanis actibus ⁊ ſupſtitioſis vt mẽtes hoĩm decipiantur.

J ¶ Sed querit̃ ex quo iſti phitones ⁊ diuini manifeſtant occulta aut futura: ⁊ hoc ex pacto inito cum demone. Unde ⁊ quibus ex cauſis demones ſciant futura interdum: ⁊ vnde tam miros effectus poſſunt cum deus ꝑmittit efficere. Ad quã reſpondet Auguſtinꝰ de natura demonũ aſſignãdo ſeptem cauſas ſentẽtialiter nõ q̄ futura cõtingentia ſciant: q: hoc ſolius dei eſt: ſed cõiecturant ꝓbabiliter. Prima q: licet ſint obtenebrati per priuationẽ luminis gratie. Sũt tñ lucidi lumine intellectualis nature. Secũda plura ſciũt q̄ nos ꝓpter experientiã tẽpoꝝ. Tertia ꝓpter celeritatẽ motꝰ. demones multa futura p̄dicere poſſunt que hominibꝰ latent. Quarta ſua potentia cũ deus ꝑmittit poſſunt morbos immittere: ⁊ hos p̄dicere. Quita ꝑ ſigna futura poſſunt p̄dicere ſubtilius q̄ medicus videndo pulſum ⁊ vrinã. Nam ſicut medicꝰ videt ꝑ ſigna aliquid in infirmo qḋ homo ſimplex nõ videt. Ita ⁊ demon qḋ nullus hõ naturaliter videt. Sexta ex ſignis que ꝓcedunt ab aĩo hominis cõiecturant ea que ſunt vel erunt in aĩa aſtutius prudenti viro. Sciũt em̃ qui inſtinctus eoꝝ ſunt ſimilr̃ ſecuturi. Septima acta ⁊ ſcripta ꝓphetarũ noſcunt ex quibus futura p̄dicere poſſunt. Et hec tãguntur. xxvj. q. iiij. c. ſciẽdũ. in gloſa. Et vt dicit ſctũs Thom̃. vbi. ſ. Hoĩes in ſeipſis effectus cõſiderare poſſunt ſolũ dum ſunt preſentes ſicut hõ videt ſortem currere vel ambulare: ſed conſiderare hm̃oĩ in ſeipſis anteq̄ fiant eſt dei ꝓprium qui ſolus in ſua eternitate videt ea que futura ſunt quaſi p̄ſentia. vnde ḋ: Eſaie. xlj. Annũciate q̃ ventura ſunt in futurum ſciemus; q: dij eſtis vos. Si quis

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

hmōi futura ꝓnunciare aut ꝑcognoſcere quocūq3 mo-
do ꝑſumpſerit niſi deo reuelāte manifeſte vſurpat ſibi
quod dei eſt.
K ¶ Et ex hoc aliqui diuini dicunt vt dicit Iſido-
rus in libro ethimologiarū vt.ſ.notatū eſt. Diuinatio
autem q̄tum ſit pctm̄ oſtendit ſctūs Thomas libro et
queſtione ſupradicta.ar.iiij. Primo auctoritate q̄ ſcribi
tur Deuterono.xviij.vbi dicit. Non inuenitur in te qui
ariolos ſciſcitetur ⁊ phitones cōſulat. Ratōe ꝓbat ſic.
Oīs diuinatio q̄ fit per incantationes demonū eſt illici
ta duplici rōne. Quarū prima ſumitur ex parte ꝓncipij
diuinationis qđ eſt pactū expreſſe cū demone initū per
ipſam demonis inuocationē: ⁊ hoc eſt oīno illicitum.
Unde cōtra quoſdā dicitur Eſaie.xxviij. Percuſſimus
fedus cum morte ⁊ cū inferno fecimus pactū: et adhuc
grauiꝰ eſſet ſi ſacrificiū vel reuerentiā demoni inuoca-
to exhiberet. Alia ratio ſumitur ex parte futuri euentꝰ:
demon em̄ qui intendit perditioni hoīm ex hmōi ſuis
reſponſis etiā ſi aliquādo vera dicat intendit hoīes aſ-
ſuefacere ad hoc ꝙ ei credatur: ⁊ ſic intendit perducere
in aliquid qđ ſit ſaluti humane nociuū. Un̄ Anaſtaſiꝰ
exponēs illud qđ habet Luce.iiij. increpauit illū dicēs
Obmuteſce q̄uis vera fateretur demon compeſcebat
xp̄s eius ſermonē ne ſimul cū veritate etiam ſuā iniqui
tatem ꝓmulget vt nos etiā aſſuefaciat ne curemus de
talibus etiā ſi vera loqui videantur. Nephas em̄ eſt vt
cum aſſit nobis ſcriptura diuina a diabolo inſtruamur
hec beatus Thomas. vnde.ij.q.viij. Epi a diabolo ca-
ptiui tenent q̄ relicto creatore a diabolo auxiliū q̄runt.
L ¶ Ex quibꝰ colligitur ꝙ cū phitones iſti ⁊ nigro-
mantici qui nūc vigent in hoc regno qui expreſſe demo

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

nes inuocant ad futura manifeſtanda: ⁊ alios effectus
exercēdos ſunt apoſtate a fide: vt dicit ſctūs Thomas
in ſcdo ſniaꝝ. d. vij. q. xliij. ar. ij. ſimiliter ⁊ q̇ ad eos con-
currunt ꝓ acquirendis remedijs rerū perditarū ⁊ infir
mis ſanandis vel ad cognoſcenda aliqua futura ⁊ qui
pluuiā vel alias neceſſitates corporales obtinere ꝓcu-
rant per ſupſtitioſas obſeruentias: ſunt etiā ſupſtitioſi
⁊ claudicāt in fide catholica. ſicut eñ vera fides meret
dotari miraculis diuꝫ opus eſt ad edificationē. ita falſa
fides portentis ⁊ figmentis in ſui dānationē vel alioꝝ
probationē demeretur illud. peccant etiā mortaliter: qꝛ
faciūt contra primū preceptū: ⁊ etiā expreſſe ꝓhibetur
Deuterono. xviij. Non ſit qui phitones cōſulat nec̄ di
uinos. Hi eñ qui phitones cōſulunt credunt per illum
actū realiter aſſequi qđ intendūt puta alicuiꝰ furti reue
lationē vel futuri euentus ꝑcognitionē p luniā vel ali-
cuius amoris adeptionē. Certū eſt ꝙ qui talia credunt
cōſequi p actum illum opꝫ ꝙ credant in illū actū aliq̇d
exiſtere diuini numinis: ⁊ tunc talis fidem abnegat: vt
habet per Auguſtinū. xxvij. q. vij. nō obſeruabitis vbi
enumeratis multis ſuperſtitionibꝰ ſic cōcludit q̇ hanc
⁊ quaſcūq̄ obſeruatiōes: aut facta: aut auguria obſer-
uat: aut attendit: aut ꝯſentit obſeruantibus: aut talibꝰ
credit: aut ad domū eoꝝ vadit: aut in ſuam domū intro
ducit: aut interrogat ſciat ſe fidē xpianā: aut baptiſmū
ꝑuaricaſſe ⁊ vt paganū ⁊ apoſtatā et dei inimicū: iram
dei ineternū grauiter incurrere niſi eccleſie penitentia
emendatus et deo reconcilietur.

M ¶ Nūc vero dicendū eſt de maleficis quibuſdā
ꝑſuppoſitis primū: ꝙ malefici et magi ⁊ incantatores
⁊ diuinatores ꝓ eodē accipiunt̄ cōiter. xxvj. q. iiij. ergo

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

et.q.v.ſi quis. Malefici eñ ſunt vt dicit magiſter Joã
nes nider in ſuo pceptorio.c.ix.qui nitũtur mutare cor/
pora a ſanitate certa generationez impedire animũ ad
amorẽ vel odium ꝯcitare:⁊ his ſimilia ſicut dicit Iſido
rus.viij.ethimologiarũ.c.xviij. Malefici dicunt̃ ob fa
cinoꝝ magnitudinem hi elementa ꝯcutiunt. ⁊ turbant
mentes hominũ ⁊ ſine vllo veneni auſu violentia tamẽ
carminis interimũt.

N ¶Pro cuiꝰ maiori declaratõe notandũ.ꝑmo vtrũ
malefici poſſint veraciter ſuis maleficijs ⁊ incantatio/
nibus hoĩes ledere agros ⁊ fructus eorũ deuaſtare.
Et ſi ſic quibꝰ modis. Ad quã queſtionẽ reſpondẽt do
ctores theologi ꝙ malefici oĩbus iſtis modis poſſunt
procurare leſiones in hoĩbus ⁊ eoꝝ rebus cooperante
demone. in quibus põt demon ſoluz ledere ⁊ decipere
ꝑncipaliter: ⁊ malefici inſtrumẽtaliter vł miniſterialit̃:
qꝫ vt dicit ſctũs Thomas in.iiij.di.xxxiiij.ar.iij.malefi/
cia vere fiũt a demonibꝰ non apparenter tñ.⁊ qui indu
cunt eos ad hoc malefici vocant̃.poſſunt eñ demones
deo permittente grauiter hoĩes ledere ⁊ hoc q̃ntuplici
ter vt dicit magr̃ Joãnes nider in ſuo pceptorio.prece/
pto ꝑmo.c.xj.videlicet in rebus: fama:corpore: vſu ra/
tionis:et vita. De rebus patet Job.j.et.ij. Cui pecora
domum abſtulit et liberos. De fama patet in legenda
beati Hieronymi originaliter.iij.parte epiſtolarũ.tra/
ctatu.xv.epiſtola.lxxxvj.ca.iij.ꝙ diabolus ſe transfor/
mauit in formam ſancti Siluani epſcopi in nazareth
amatoris ſancti Hieronymi. Qui demon feminam no/
bilem nocte in lecto precari ⁊ ꝓuocare cepit ad luxuriã
verbis et inde factis ſollicitauit ad malũ q̃ cum clama
ret demon in ſpecie epi ſtatim ſub lecto ſe abſcõdit vbi

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

requiſitus inuentus per luxurioſa verba ſe mētitus eſt
eſſe epm ſiluanū. in craſtinū autem ſanct⁹ vir diſparēte
diabolo diffamat⁹ eſt grauiſſime: qua infamia tandem
circa ſepulcrū ſancti Hieronymi fatente diabolo in poſ
ſeſſo corpore purgatus eſt. De corpore patet in beato
Job qui percuſſus eſt a diabolo vlcere peſſimo. Job. ij.
De nocumento vſus rationis ⁊ vexatione interioꝝ ſen
ſuū: ptꝫ in poſſeſſis ⁊ arreptis per euāgelicas etiā hiſto
rias. De morte ⁊ ꝙ vita etiā quoſdā ꝑuet. ptꝫ Tobie. ij.
de ſeptem viris virginis ſare occiſis propter luxurio=
ſum ⁊ effrenem appetitū in virginē ſaram qui eiuſdem
nō erant digni matrimonio. Hec nider: ſed quib⁹ mo=
dis ledant.

O ¶ Dicit ſanctus Bonauentura in. iiij. di. xxxiiij. ar. ij. q. ij. in reſponſione vltimi argumenti loquēdo de
impedimēto matrimonij per maleficiū dicit ꝙ talis im
peditus demonio impedit̃ ꝙ abſiſtit ⁊ ſe obijcit ꝑm pe
titionē ſortilege mulieris ⁊ malefice. Impetrante hoc
merito infidelitatis ſicut fides ip̄etrat vt deus adſiſtat
ad facienda miracula ſic ſortiaria reſpectu ꝑſone deter
minate facit ſortilegiū: qꝛ diabolus in actu illo p̄ſto eſt
⁊ tunc vel ꝓpria virtute: vel per herbam: vel ꝑ lapidē:
vel naturam occultam vim impedit ne in actum exeat
non reſpectu alterius mulieris: qꝛ ad hoc inuitat⁹ fuit:
aut qꝛ deus nō permittit. Occultū em̄ dei iudicium hic
latet ſicut pꝫ in vxore Thobie: hec ille. Sed quare pote
ſtas maleficoꝝ ꝑmittitur demonib⁹ in actu generatiue
potentie potius ꝙ̄ in alijs. Reſpondet ſctūs Thomas
in. iiij. diſt. xxxiiij. ar. iij. ad primū: qꝛ per eam peccatum
originale tranſfunditur.

Hechizeras como impotent del diablo?

P ¶ Attende tñ ꝙ herba: vel lapis: vel alia hmōi

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

nullam vim habent ad effectum malefici ꝙ̄tum eſt de ſe vt dicit ſctūs Thomas pͥma parte.q.cxv.ar.v.ad.iij.allegans Auguſtinū.xxj.de ciuitate dei: ꝙ demones alliciuntur ꝑ varia genera lapidum:herbarū: lignoꝝ: aīalium:carminū:rituū non vt aīalia cibis:ſed vt ſpiritus ſignis inquātū ſi hec eis exhibenꝉ in ſignuꝫ diuini honoris cuiꝰ ipſi ſunt cupidi. His ergo rebus vtitur maleficus vel malefica inſtinctu demonis per pactū inuocationis tacite vel expreſſe vel ad infamanduꝫ creaturas dei q̄ de ſe bone ſunt vel ad maiorē credulitatē ⁊ deceptionem fidei aīarum hominū perditoꝝ qui his ⁊ alijs vtuntur ad demonū inuocationē nō igitur vtitur maleficus imo verius demon hmōi tanꝗ̄ rebus efficatioribus ad tale maleficiū:ſed tanꝗ̄ ſignis pacti illius inter ſe ⁊ ipm̄ maleficū quē iam vt ſuū cultorē poſſidet tanꝗ̄ hereticum ⁊ a fide alienum.

Q. ¶Qđ aūt iſti ſint heretici eſt articulus de erroribus circa artem magicā ꝙ inire pactū cum demonibus tacitū vel expreſſum non ſit idolatria vel ſpecies idolatrie ⁊ apoſtaſie.Error.⁊ intendimꝰ pactū eſſe implicitū in omni obſeruatiōe ſupſtitioſa:cuiꝰ effectus nō debet a deo vel natura expectari rationabiliter. Unde talia exercens idolatra eſt: qꝛ inter alios articulos de erroribꝰ circa artem magicam quos ponit Gerſon. quartus in ordine eſt ꝙ per artes magicas demones in lapidibus anulis:aut ſpeculis:aut imaginibꝰ nōie eoꝝ cōſecratis vel potius execratis inducere: cogere: vel arcere: vel eas velle viuificare nō ſit idolatria.Error.⁊ articulꝰ.xix. ꝙ ſanguis vpupe vel hedi:vel alterius aīalis vł pergamenū virgineū aut corium leonis ⁊ ſimilia habeāt efficatiā ad expellendū demones miniſterio hmōi artium.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Error. Intellige hoc vt ſunt res: q: vt ſic ſunt ⁊ bone a
deo ſunt: ſed vt dictū eſt vtitur his maleficus vt ſigno
inuocati demonis tacite vel expreſſe: ⁊ qđ dico de his re
bus intelligo de caracteribus quibus ſepiſſime vtunť
in ſuis ſuperſtitionibus.

R ¶ Attende tn̄ ꝙ vbi ꝑ maleficiū deo permittente
occulto iudicio: ⁊ diabolo ꝓcurante ꝯcubitus nō ſeq̄
tur inter cōiugatos vel alicui⁹ alterius maleficij effect⁹
apparet. nō ad magos ⁊ nigromāticos ⁊ ſortilegos eſt
recurrendū ꝓ ſolutione ⁊ remedio vt in hac noſtra tē
peſtate ad quoſdam nephandos ſacerdotes paſſim iſti
vulgares concurrere nō verentur. Sed ad deū per hu
milem cōfeſſionē ⁊ deuotam orationē: vt habeť. xxvij.
q. j. c. vltimo. et Gerſon de erroribus circa artem ma
gicam inter quoſdā articulos Pariſius declaratos po
nit q̄ntum in ordine dicēs ꝙ licitum ſit magicis artib⁹
vel alijs quibuſdā ſupſtitionibus a deo aut ab eccleſia
ꝓhibitis aliqua facere pro quocūq; bono fine. Error.
q: ſm Apoſtolū. Nō ſunt facienda mala vt bona eueni
ant. ar. vj. ꝙ licitū ſit etiā ꝑmittendū maleficia malefi
cijs repellere. Error. ⁊ de hoc habes exemplū in legen
da bti Jacobi qualiter ſoluit filetū a vinculis quibus
hermogenes maleficus eū arctarat cū nō per incanta
tionē: ſed virtute illi⁹ oraculi ſcʒ Dn̄s ſoluit cōpeditos:
dn̄s illuminat cecos: dn̄s erigit eliſos ⁊c. Cuius cōtra
riū fecit Saul vt habeť. j. Regū. xxviij. vbi dicit ꝙ ſaul
phitoniſam cōſuluerit nec ſperauerat in dn̄o ꝑpter qđ
interfecit eū ⁊ trāſtulit regnū eius ad dauid. Sed ma
giſter Joānes nider p̄cepto p̄mo. c. x. mouens queſtio
nē an licitū ſit talia maleficia tollere: q̄ reſpōdet ſub di
ſtinctione conformiter ad doctores ꝙ aut tolli poſſunt

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſine ſuperſtitioſis modis vt per licitū exorciſmū: aut ꝑ orationē vel ꝑ interceſſionē ſanctoꝝ vel per ſacramēta⸗lem malefici confeſſionē vel per ꝑciſam oſtenſionē ſeu indicationē alicuiꝰ qui ſcit vbi eſt imago vel ꝑ ſolū motum localem vel modo cōgruo. ſimilr̄ ⁊ ſic eſt licitū aut nō poteſt tolli niſi ꝑ ſuperſtitioſum modum vel ꝑ noua maleficioꝝ opera: ⁊ ſic eſt illicitū ꝑ auctoritatē apl̄i ſu⸗pradictā: nō ſunt facienda mala ⁊c. Hec ille.

S ¶ Quare aūt ad predictos nigromāticos ſacrilegos ⁊ diuinos nulliꝰ debet ꝯcurrere vltra hec ꝙ peccāt mortaliter et participes efficiūtur culpe ⁊ damnatiōis ipſoꝝ. Ratio eſt q: ipſi ⁊ ſi deo ꝑmittente aliquādo ve⸗ra dicunt eoꝝ tn̄ teſtimonio nō eſt vtendū: q: ſepiꝰ fal⸗lunt ⁊ mentiūtur. Patet qm̄ in ſpiritu veritatis falſitas nō eſt: in ſpiritu aūt mendacij plurime quādoq₃ ſunt veritates vt vnica latenti falſitate decipiat: vt dicit Ger⸗ſon de ꝓbatione ſpirituū. hac ratiōe (inquit) ꝓhibue⸗runt a teſtimonio veritatis quā fatebant̄ ⁊ xp̄s demo⸗niacos: ⁊ paulus phitoniſaz. Actuū. xvij. Et alibi theologizat aliqn̄ demon (ait thimacus vt pz in euāgelijs) etiam coram ieſu quē tentare p̄ſumpſit ⁊ dicere ſcriptū eſt. Angelis deus mandauit de te. Et nihilominꝰ prohibuit eū xp̄s vt dictū eſt ne teſtimoniū ꝙtumlibet inſuꝑficie verū acciperet̄ a demoniacis vel phitonibꝰ vel magicis maledicr̄. Nam q̄ cōmunicatio lucis ad tenebras ⁊ xp̄i ad belial vt dr̄. ij. ad Theſ. vj. Ratio prima: q: iſti phitones ⁊ nigromātici ſunt excōicati. Scd̄a q: nullū verū bono ſine dicunt. Tertia q: cōtinuo aut tandē falſitatem ingerūt ⁊ ſimile ꝑmiſerint veritati. Non eſt em̄ doctrina fallens que vera nō miſceat ſm̄ Bedā. Sciendum tn̄ eſt ꝙ aliud eſt inuocare demonē ad aliq̄d ſcien⸗

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

dum vel agendum ab eo (quod nunq̄ licet). Aliud eſt ab ipſo nō inuocato occurrente aliquid inquirere propter vtilitatē alioꝝ ⁊ maxime qn̄ virtute diuina pōt cogi ad dicendū aliq̄ vera ſicut aliqn̄ fecerūt plures ſcti.

T ¶ Sequit̄ nunc qualiter actus ille ſcꝫ ſubmergendi imaginē ſancti Petri ſit ſacrilegiū. Nam vt dicit ſanctus Thomas. ij. ij. q. xcix. ar. j. Sacrilegiuꝫ eſt ſacre rei violatio. i. ſacre rei leſio: ⁊ probat ſic ſacrū dꝛ aliquid ex eo qđ ad diuinū cultū ordinatur. Sicut aūt ex eo quod aliquid ordinatur in finē bonū ſortitur rōnē boni. Ita etiam ex hoc ꝙ aliquid deputatur ad cultū dei efficitur quoddam diuinū. Et ſic ei quedā reuerentia debetur q̄ refertur in deū. ⁊ ideo om̄e illud qđ ad irreuerentiā rerum ſacrarū ꝑtinet ad iniuriā dei pertinet ⁊ habet ſacrilegij rationē. hec ille. Sed ꝙ talis ſubmerſio imaginis ſit ſacrilegiū probatur per ipm̄ ex tertio ar. vbi ponit ꝙ ſpēs ſacrilegij diſtinguit̄ ſm̄ res ſacras: ⁊ ꝙ ſacrilegiū diuerſos habet gradus ſm̄ differentiā rerū ſacrarū locoꝝ ⁊ ꝑſonarum. Tanto em̄ ſacrilegiū eſt grauiꝰ quāto res ſacra in qua peccat̄ maiorē obtinet ſanctitatē inter res aūt ſacras ſummū locū obtinent ſacramēta quibus hō ſanctificat̄ quoꝝ precipuū eſt euchariſtie ſacramentum qđ ꝯtinet ipm̄ xpm̄: ⁊ ideo ſacrilegiū qđ cōtra hoc ſacramentū cōmittitur grauiſſimū eſt inter oīa. Poſt ſacramēta aūt ſcḋm locū obtinent vaſa ꝯſecrata ad ſacramentoꝝ ſuſceptionem: ⁊ ipſe imagines ſacre ⁊ reliquie ſanctoꝝ quibꝰ quodāmodo ꝑſone ſanctoꝝ venerantur vel dehonorant̄. Hec ille. Cōſtat em̄ ꝙ in illo dementiſſimo actu ſubmerſionis imaginis ſcti Petri vel alteriꝰ cuiuſcūqꝫ maxime illuditur ſctūs ⁊ dehonorat̄: ergo cōmittūt ſacrilegiū et maxime illi qui proh dolor digniſ-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſimo ⁊ precioſiſſimo ſacramēto euchariſtie abutuntur ad ſuas ſupſtitiones ⁊ ſortilegia exercenda: vt compertum eſt illos nephandos phitones et nigromāticos in ſuis maleficijs frequenter abuti. Eſt etiam ſpāle pctm̄ diſtinctū ab alijs vt idem doctor dicit ar. ij. ꝑdicte queſtionis: quia in eo reperit̄ ſpālis ratio diffoꝛmitatis: quia ſcꝫ violatur res ſacra ꝑ aliquā irreuerentiā ⁊ opponit̄ virtuti religionis ita ꝙ ipſa irreuerentia et deordinatio q̄ fit rei ſacre dꝛ violatio. Sicut em̄ honor eſt in honorante nō in eo qui honorat̄. vt pꝫ ꝑmo ethicoꝝ. Ita irreuerentia eſt in eo qui irreuerēter ſe habet ꝗuis etiā nihil noceat ei cui irreuerentiā prebet. Unde etiam res ſacra non violatur. Tamen ꝗtum eſt in ipſo ſacrilego violat eam. Sicut ⁊ purpura regale indumentū facta honoratur ⁊ glorificat̄. Et ſi quis hanc ꝑforauerit morti dānat̄ quaſi cōtra regiam maieſtatē agens ꝗuis nihil agat in regiam ꝑſonam ſm̄ Damaſcenū. Ita ſi quis rem ſacraꝫ violet ex hoc ipſo ꝯtra deū irreuerentiā facit: ⁊ ſic ꝑ irreligioſitatem peccat. Hec ille.

V ¶ Vera em̄ fides imagines quaſdaꝫ aſſumit ad diuinū cultū in eccl'ia quas fideles adorant: ⁊ in tabernaculo erāt imagines cherubin (vt legit̄ Exodi. xxv.) ꝗuis neqꝫ in veteris legis tabernaculo ſeu tēplo neqꝫ etiam nūc imagines cōſtituūtur vt eis cult⁹ latrie exhibeatur: ſed ad quādam ſignificationē vt ꝑ hmōi imagines mentibus hoīm imprimatur ⁊ cōfirmetur fides de excellentia angeloꝝ ⁊ ſanctoꝝ. ſecus eſt de imagine xp̄i cui rōne diuinitatis latria debetur. Hec ſctūs Thomas ꝯ. ij. q. ccccxciiij. ar. ij. ad primū. Sed nūc ponere imagines xp̄i ⁊ ſanctoꝝ ⁊ adorare eas licet: ꝗuis nō in veteri teſtamento vt idem doctor tenet in tertio ſententiarū:

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

et hoc adoratiōe dulie tātū. vt ꝓbat. iij. parte. q. xxv. ar. vj. de reliquijs ſanctoꝝ: ergo faciens irreuerentiā imagini facit ſimil'r imaginato: q: vt idē doctor tenet ar. ij. eiuſdē queſtionis Damaſcen⁹ introducit baſiliū dicentem imaginis honor ad ꝓtotipū ꝑtinet. i. exemplar.

X ¶ Nam vt idem doctor dicit. ij. ij. q. lxxxi. ar. iij. ad tertium: quāuis imaginib⁹ non exhibetur religionis cultus ſm ꝙ in ſeipſis cōſiderantur quaſi res quedam ſcȝ de ligno ⁊ lapide: ſed ſm ꝙ ſunt imagines ducētes in deum incarnatū vel ſctōs: motus aūt qui eſt ad imaginem ꝓut eſt imago nō cōſiſtit in ipſa: ſed tendit in id cuius eſt imago. Nam ex hoc ꝙ imaginibus xpi exhibetur religionis cultus nō diuerſificatur ratio latrie: nec virtus religionis. Hec ille. Sic ergo ſuo modo adorandi adoratione dulie fit imaginibus ſanctorū: q: eodem modo quo fertur quis in imaginē ſancti honoris vel inuocationis fit expreſſe vel interꝑtatiue in ipſum ſanctū vnde cū meritū ⁊ actus religionis cōſiſtat in hoc ꝙ hō reuerenter ſe habeat ad res ſacras. ſic (vt idem doctor dicit in eodeȝ libro: q. xcix. ar. iij.) pctm̄ ſacrilegij in hoc cōſiſtit ꝙ aliquis irreuerenter ſe habeat ad rem ſacraȝ. Debetur aūt reuerentia imagini ſacre rōne ſanctitatis eius ſancti cui⁹ eſt imago. Ideo neceſſe eſt ꝙ irreuerentia exhibita ipſi imagini tendat in irreuerentiā ⁊ iniuriā ipſius ſancti. Cuiuſmodi eſt actus ille de quo in ꝓpoſito ⁊ alioꝝ plurimoꝝ in ſimili neceſſitate irreuerenter ⁊ ſupſtitioſe baptiſantiū imagines ⁊ reliquias ſctōꝝ.

Y ¶ Sed que pena ſit phitonū ſacrilegorum ponit ſctūs Thomas eodē libro et q̄ſtione ſupranoiatis. ar. iiij. Et eſt triplex: aliquādo excōicatio: aliquādo pecuniaria pena: aliquando decapitatio. Hoc intellige ſm

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

gradus diuerſos ſacrilegij. vnde ſm eũdem doctorem excõicatione vel pena pecuniaria debent ſimiles arceri a talibus nephandis operibus ⁊ in quo quis peccat p ea torqueatur: vt dꝛ Sapie. xj. et hoc modo cõueniens pena ſacrilegij qui ſacris iniuriã infert eſt excõicatio p quã a ſacris arcetur: ⁊ qꝛ pene quaſi medicine quedam infligunt: vt his territi hoies a pctõ deſiſtant. Sacrilegus aũt qui ſacra nõ veretur nõ ſufficienter videt a peccato arceri per hoc ꝙ ſacra ei interdicũtur. de quibꝰ nõ curat. Et ideo ſm leges humanas adhibet pena capitalis. ſm veró eccleſie inſtituta que mortem corporalẽ nõ infligunt adhibet pena pecuniaria vt ſaltem penis tpalibus hoies a ſacrilegijs reuocentur.

Z ¶ Deinde dicendũ eſt qualiter iſti tentant deũ in ſuo actu dicẽtes ſubmergatur beati Petri imago ſi nobis apud deũ pluuiã in eminenti neceſſitate non impetrauerit. Pro quo notanduꝫ eſt ꝙ vt dicit Tho. ij. ij. q. xcvij. per totũ. Deũ tentat qui experimẽtũ ſumit ſeu explorat p ſua verba vel facta de dei potentia: ſapientia: pietate: ⁊ bonitate vel voluntate. Dicitur em̃ qui experimentũ ſumit ſeu explorat tentare. qꝛ tentare eſt experimentũ de aliquo ſumere. nullus experimentũ ſumit niſi de re ignota vel dubia. Ex quo pꝫ ꝙ oĩs deum tentans deum ignorat vel dubitat de aliqua pfectione eius qđ ſemp eſt pctm̃. Sumimꝰ autem experimentũ de aliquo verbis ⁊ factis. verbis quidẽ vt experiamur an ſciat qđ q̃rimus vł poſſit aut velit illum implere. ſFactis autem cum per ea que facimus exploramus alterius prudentiam vel voluntatem vel potentiã. Utrũqꝫ hoꝝ ꝯtingit dupliciter vno quidẽ modo aperte. ſicut cũ quis tentatorẽ ſe ꝯfitetur ſicut ſanſon Judicũ. xiiij. ꝓpoſuit phili

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſteis ꝓbleuma ad eos tentanduꝫ. alio modo inſidioſe ⁊ occulte ſicut phariſei tẽtauerũt xp̄m vt legitˀ Mat. x. quãdoqꝫ vero interp̄tatiue: quãdo ſcꝫ ſi hoc non intendat vt experimentum ſumat: id tamen agit vel dicit qđ ad nihil aliud videtur ordinabile niſi ad experimentuꝫ ſumẽdũ. Sic ergo iſti deum tentant in ſuo facto ſupſtitioſo ⁊ verbis ⁊ factis: nõ aperte ſicut ſanſon: non inſidioſe ſicut phariſei: nõ expreſſe: ſed quaſi interp̄tatiue: q: et ſi nõ intendunt experimẽtum de deo expreſſe aſſumere. aliquid tñ in hoc petunt vel faciũt quod ad nihil aliud eſt vtile vel ordinabile niſi ad ꝓbandum dei poteſtatem: bonitatem: vel cognitionẽ. Nam prefigitˀ ibi terminꝰ operandi ipſi diuine oīpotentie. ꝯſtituitur modus quo quaſi cõpellatur operari ipſi diuine ſapiẽtie. ſtatuitur etiã finis ipſi diuine bonitati ⁊ clementie. Nã quid aliud ſonant illa verba ſi nobis apud deũ nõ impetrauerit pluuiã expoſtulatam niſi tentare deuꝫ dubitando de ſua oīpotentia ⁊ prefigendo ſibi terminũ ad diuinã operationẽ de ſua bonitate ⁊ clemẽtia q̄ ex ſola grã ꝓuenit velle per illicitos illos actus effectũ attingere de ſua ſapientia preſtituẽdo modum ſupſtitioſum quo quaſi cõpellatur ad libitum eoꝝ petitionẽ cõcedere. Non ſm ordinẽ ſue ſapientie que attingit a fine vſqꝫ ad finẽ fortiter diſponit oĩa ſuauiter. Sapie. viij. Scit etem deꝰ vtrũ expediens ipſis illud ſit vel ne: ſed inquãtum tp̄s miſerendi deo cõſtituũt ſimiles ſunt illis de q̄bus dr̄ Judith. viij. Qui poſuerũt terminũ vt ſi tranſactis quinqꝫ diebus deus nõ miſereretur eis traderent ſe ⁊ ciuitatem ſuã in manu Olofernis p̄ncipis aſſiriorum. quos rep̄hendebat Judith inquiẽs qui eſtis vos qui tentatis dñm. non eſt (inquit) iſte ſermo qui miam

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

prouocet:ſed potius qui iraȝ excitet ⁊ furorē aſcendat.
Poſuiſtis(inquit)vos tp̄s miſeratiōis diuine ⁊ in ar-
bitrium veſtrū diem cōſtituiſtis.vnde gloſa dicit ſuper
hoc ꝙ nec tp̄s nec modum p̄ſcribere dn̄o debem⁹. ma-
gis arbitrio eius cuncta relinquam⁹. vnde quidā pue-
rum in orōne ſua dixiſſe legitur fili dei ſicut ſcis ⁊ ſicut
vis miſerere mei. Sicut em̄ iudei illi quos reprehendit
iudith.grauiter peccauerūt p̄figentes deo terminū mi-
ſerationis.vt dicit Nicolaus de Lyra. Ita ⁊ iſti imagi-
nū ⁊ reliquiarū ſubmerſores.vtriq; em̄ viſi ſunt explo-
rare diuina illicite qđ etiam ꝓbat ſctūs Thomas.q.ſu-
perius dicta.ar.ij.dicens: ꝙ talis tentatio eſt pctm̄: qꝛ
ꝓhibetur in lege dei. Deuterono.vj. Nō tentabis dn̄m
deum tuū: ⁊ illud idem dn̄s cōtra diabolum Mat.iiij.
Eſt etiam actus virtuti religionis oppoſitus: qꝛ vt di-
cit glo.ſuper illud p̄s. Et tentauerūt deum in cordibus
ſuis, tentare deū eſt inordinate poſtulare. Sed debito
modo poſtulare eſt actus religionis: ergo tentare deū
eſt actus religioni oppoſitus. Cōfirmatur qꝛ finis reli-
gionis eſt deo reuerentiā exhibere. vnde oīa illa q̄ dire-
cte pertinent ad irreuerentiā dei religioni opponūtur.
Manifeſtū eſt aūt ꝙ tentare aliquē ad irreuerentiam
eius ꝑtinet. Nullus em̄ p̄ſumit tentare eū de cui⁹ excellē-
tia certus eſt. Unde manifeſtū eſt ꝙ tentare deū eſt pec-
catum religioni oppoſitum.

A ¶ Nam ad religionem ꝑtinet ꝓteſtari fidem per
aliqua ſigna ad diuinā reuerentiā ꝑtinentia: ⁊ ideo ad
religioſitateȝ ꝑtinet ꝙ ex incertitudine fidei hō aliqua
faciat que ad diuinā irreuerentiā ꝑtinent cui⁹ eſt tenta-
re deum. ⁊ ideo eſt irreligioſitatis ſpēs ⁊ grauiſſimum
pctm̄ non tn̄ grauius ꝙ ſuperſtitio: vt idem ſctūs Tho

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

mas tenet in p̄dicta queſtiōe.ar.iij.⁊.iiij.⁊ dat ratione͂:
quia grauiꝰ peccat ſupſtitioſus ⁊ magis diuine reuere͂
tie aduerſatur qui ſuo facto ꝓteſtatur errorem cōtra di
uinā excellētiam ꝙ qui proteſtatur dubitatione͂ vt qui
tentat deū dubitanter de diuina excellentia videlꝫ pote͂
tia:ſapientia:vel bonitate vt dictum eſt.
B ¶Ex his em̄ ſupradictis apparet qualiter predi-
cti ſupſtitioſi etiam ſcādalum cōmittunt:q: ſuis dictis
vel factis minꝰ rectis.alijs prebent occaſione͂ ruine. Ne
ceſſe eſt(inquit ſaluator Marci.ix.)vt veniant ſcanda
la. Neceſſitas tn̄ hec eſt ꝯſequētis nō antecedentis. nō
em̄ eſt neceſſariū ꝙ predicti illos inordinatos actus fa
ciant antecedenter:ſed neceſſario ſequit̄ ꝙ plures ſalte͂
idiote ex illo actu ſcandalizentur cōſequēter cum ad eo
rum exemplū alij ſimilia agere intentent in hoc etiam
grauiſſime peccant(dicente xp̄o ibidem)Qui ſcanda-
lizauerit vnū de puſillis iſtis qui in me credūt expedit
ei vt ſuſpendat̄ mola aſinaria in collo eius ⁊ demergat̄
in ꝓfundum maris.ſup quo Nicolaus de Lyra loquit̄
inquit ſaluator more paleſtinoꝝ q̄ condēnatos ad mor
tem ꝓ maiori crimine ligato ſaxo ad collum p̄cipitabāt
in mare:ſenſus eſt ergo.expedit ⁊c.i.meliꝰ eſſet hoī mo
ri tēporaliter ꝙ ex malo exemplo ſuo facere aliū ruere
in pctm̄ mortale:q: ex hoc meret̄ morte͂ eternā que gra-
uior eſt morte temporali.ex q̄bus infero ꝙ melius eſſet
hos nephandos ſupſtitioſos ⁊ nigromāticos huiꝰ re-
gni per rigoroſam inquiſitione͂ punire ꝙ ꝙ per eos tot
aīe ſpecialiter perirent ⁊ deus tot plagas nobis inflige
ret. Stulte quoqꝫ agunt per talia media ſupſtitioſa di-
uinū querere auxiliū. Nam quid ſtultius hoc actu ſub
mergendi imaginē in aqua ⁊ reliquias ad obtinendū

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

pluuiā. quid inſanius ꝙ alloqui imagini et proteſtari
cōtra ipſam que aures habet ⁊ nō audit ⁊ oculos ⁊ nō
videt. vnde deridet ſpūſſanctus vel is qui per ſpm̄ſctm̄
loquit᷑. Sapie. viij. c. ſimiles ſupſtitioſos cū dicit. Non
erubeſcūt loqui cum illo qui eſt ſine anima.

C ¶ Sed qm̄ falſa credulitate ꝑditi ⁊ ſimiles per ta
les actus illicitos firmiter credūt infra certum terminū
obtinere pluuiā vel alios effectus. Nunc reſtat declara
re aliqua. Et p̄mo vnde ſortilegia ⁊ maleficia ſuū ſorti-
untur effectum. Ad qđ reſpondet magiſter Joānes ni-
der i ſuo p̄ceptorio p̄cepto p̄mo. c. ix. ꝙ ſortilegia ⁊ ma-
leficia habent efficatiā ex q̄nqꝫ. Primo ex parua ꝯfidē-
tia quā hoīes habent in deū: ideo ꝑmittit eos a demo-
nibus impediri ſm̄ illud. Ps. xc. Qm̄ in me ſperauit
⁊ liberabo eū ſcꝫ iuſtum ⁊ ꝑ argumentū a cōtrario ſen
ſu: qui nō ſperant in deū: demonis poteſtati relinquū-
tur. Scđo ex errore q̄ in hoībus eſt cuiꝰ pene frequēter
eſt effectus maleficij ſm̄ illud ad Roma. j. Cum cogno
uiſſent deum: nō ſicut deum glorificauerūt ⁊c. ⁊ obſcu-
ratum eſt inſipiens cor eoꝝ. Tertio vt fides ꝓbetur bo
noꝝ ſm̄ Augu. qđ ꝓbat ꝑ illud Deutero. xiij. Si ſurre-
xerit in medio tui ꝓpheta aut qui ſomniū ſe vidiſſe di-
cat ⁊ p̄dixerit ſignū aut portentū ⁊ euenerit qđ locutus
eſt et dixerit tibi eamꝰ ſequamurqꝫ deos alienos quos
ignoras ⁊ ſeruiemꝰ eis. Non audias verba ꝓphete illiꝰ
aut ſomniatoris: qꝛ tentat vos dn̄s deus vt palam ſciat
an diligatis deum an nō. Quarto ꝓpter pactū expſſuꝫ
vel tacitū cum demonibus initum ⁊ ſocietatē qualiter
fit in oī ſuperſtitōe vt dicit Auguſtinꝰ de doctrina xp̄ia
na libro. ij. que ſocietas (vt dicit) ab oī penitus fugien-
da eſt xp̄iano. Quinto ex deſiderio diaboli qui conat᷑

Ioannes Nider.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

cōtinuo decipere nos. ꝑma petri. v. Aduerſarius veſter
diabolus tanꝙ leo rugiens circuit querēs quem deuo
ret cui reſiſtite fortes in fide. ⁊. c. xj. eiuſdē preſcripti li-
bri dicit iſte doctor: ⁊ cōformiter ad ſanctuꝫ Thomā in
ſecūdo circa diſt. vij. et. viij. et in. iiij. diſt. xxxiiij. ⁊ cōiter
ꝑin oēs theologos ibidem ſcribentes: ꝙ malefici (pro-
curante demone) oībus iſtis modis poſſunt ꝓcurare
leſiones in hoībus ⁊ eoꝝ rebus cooperāte demone qui
bus pōt demon ſolum ledere ⁊ decipere.

D ¶ Non em̄ fiunt illa maleficoꝝ operatiōe ꝓpria ⁊
īmediate: ſed talia fiunt ꝑ demones qui (viſis malefi-
cijs) immediate ex pacto duduꝫ cū maleficis a ꝑncipio
mūdi ⁊ tpe veris idolatrie habito ſciūt qualē effectum
debent ad intentionē maleficoꝝ ꝓcurare. vt exēpli grā.
ſcopa quā malefica intingit in aqua vt pluat nō cauſat
pluuiā: ſed demon talibus viſis. qui (ſi deus ꝑmiſerit)
ptātem hꝫ in oīa corporalia ⁊ in aere ⁊ ventos ⁊ nubes
⁊ ſtatiꝫ talia ꝓcurare ⁊ cauſare valet. maga ſiquidem
dat ſignū per ſcopā. Sed demon illud ꝓcurat ⁊ agit vt
pluat ꝑ demonis actionem cui maga mala fide ⁊ opere
ſeruit ⁊ ſe tradidit obſequijs illiꝰ vel alijs ſi quādo ima
ginē terreaꝫ vel caracteres vel ſimile aliquid ad malefi
candum aliquē maleficus facit vel aliquādo maleficio
alicuiꝰ in aqua vel plumbo apparet quicq̄d moleſtie
infertur tali imagini tale experitur fieri imaginato ⁊ oi
maleficato puta punctura vel alia leſura quecūꝙ leſio
realiter quidē infertur imagini ꝑ maleficū vel ꝑ alium
hoiem. Sed inuiſibiliter demon maleficatū hoiem eo-
dem mō ledit dei ꝑmiſſione ſi demeruit reus qđ ꝓbat
magiſter Gerſon. prima parte in triologio aſtrologie
theologizate ꝓpoſitiōe. xxj. ſic inquit angelos ꝑſertim

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

malos in artibus magicis ⁊ oibus ſuperſtitioſis opera
tionibus q̄ nec ratione naturalē nec miraculū verū ha
bent. Sed ex pacto noto vel occulto nō dubiū operari
ac effectū ſortiri. vnde dicit in cōmēto eiuſdē ꝓpoſitio-
nis allegando Auguſtinū. oēs tales obſeruatiōes tan-
tomagis ſuſpectas ⁊ fugiendas eſſe quāto ſepius vidē
tur ſuū ſortiri effectū. Et idem doctor cōtra ſupſtitionē
cuiuſdā medici eodē libro. cōcluſiōe. vj. (vt ſupradictū
eſt) qꝫ ſicut vera ⁊ xp̄iana fides mirabilia operat̄ in bn̄
credentibꝰ: ſic mala ⁊ falſa credulitas deo permittente
euentus malos interdū operat̄ vel potius demeretur.
Nā experimur quotidie in male credulis quos ita deꝰ
punit ꝓpter malā fidem. Immo dum cognoſcit dn̄s ni
miū adherere aliquibus vanis obſeruātijs ꝑmittit ali-
quos euentus cōtingere: ⁊ ita eos plus cōſequēter fir-
mari in tali opinione vt maior fiat cecitas eorū ⁊ in la-
queū cadant quē ſibi fecerūt. Et de erroribus circa ar-
tem magicā ar. xvij. ſic inquit. Qd per tales artes ⁊ ritꝰ
impios per ſortilegia ⁊ carmina ꝑ inuocationē demonū
ꝑ q̄ſdā iuultuatiōes ⁊ geſtꝰ ⁊ talia maleficia nullꝰ vnq̄
effectus miniſterio demonū ſubſequat̄. Error. Nā talia
quādoqꝫ ꝑmittit deꝰ cōtingere vt patuit in magis pha
raonis vel alibi pluries. vel ad ꝓbationē fideliū ſicut
habetur Deutero. xiij. vel iniquorū hoim dignā flagella
tionē vel q: abutentes ſeu cōſulentes ꝓpter malā fidē
aut alia peccata nepharia dati ſunt in reprobū ſenſum
⁊ demerentur ſic illudi. Hec ille.

E ¶ Ex quibus liquide apparet ex qua origine hac
noſtra tempeſtate tot infirmitates peſtilentie ſterilita-
tes terre naſcentiū fructuū frugū ⁊ vinorū accidāt totqꝫ
milia pecudum aliorūqꝫ peccorū cōtinuo pereant totqꝫ

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

grandines tempeſtates ⁊ intemperies aerū ⁊ fulgurū eueniant. cum (prochdolor) in hoc regno ꝑ maiori parte ad hos diuinos phitones ⁊ nigromāticos (etiā pro re minima reperienda, vel ſcienda) paſſim concurrunt puſilli ⁊ magni.

¶ Unde pōt verificari illud Eſaie. j. de nobis. ꝙ omne caput languidū et oē cor merens a planta pedis vſqȝ ad verticē nō eſt in eo ſanitas. Per caput intelligūtur ꝑncipes ſm illud qđ ſcribit̄. j. Regū. xv. de Saul rege caput in tribubus iſrael fact⁹ es. Per pedes cor ⁊ totum corpus inferiores ⁊ mediocres in corpore myſtico ⁊ ciuili intelligere poſſum⁹. qui circa has ſupſtitiōes et demoniacas abhominatiōes paſſim ⁊ abſqȝ vllo timore indies concurrūt qui deberēt ab hijs ſtultitijs ꝑ ꝑncipes ſeculares vel eccleſiaſticos ⁊ ꝑ fideles inquiſitores diſtrictiſſime arceri. Sed nihil horū fit vt verificet̄ illud Gregorij in paſtorali cum paſtor ꝑ arrupta vadit neceſſe eſt vt grex ad ꝑcipitiū trahatur. Sed ve illis q̄ (vt idem Eſaias ꝓpha dicit. c. ix.) Et diſperdet dn̄s ab iſrael caput ⁊ caudā. i. malos ꝑncipes ⁊ ſacerdotes obſequētes eis ſm Nicolaū in gloſa morali. Nam in textu exponens ipſe dicit. Longeu⁹ ⁊ honorabilis ipſe eſt caput ⁊ ꝓpha. loquēs mendaciū ipſe cauda eſt: ⁊ qui ſunt iſti ꝓphete mendaces niſi ſacerdotes quidā nephandi phitones ⁊ nigromantici ad quos ppl's iſte ſtult⁹ ⁊ inſipiens paſſim concurrit credens ab eis in ſuis infirmitatib⁹ liberari: res ꝑditas per eorū diuinationē recuperare fauētes malefidei ⁊ idolatrie ipſorū in ſui dānationem ⁊ maximū ſcandalū aliorū: ſed ve illis oībus q̄ (vt dicit Eſaias. c. ſtatim ꝑnoīato.) Et erūt qui beatificant ppl'm iſtum ⁊ qui beatificant̄. i. decipiūt ⁊ decipiuntur.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

pꝛecipitati ſcʒ in foſſam inferni. Dicuntᷣ em̄ iſti phito
nes falſi cauda: q: adherent diabolo tanq̄ pꝛincipi eoꝝ
ſicut adherentes p̄ncipi terreno vulgariter dicūtur ire
ad caudam eius: ⁊ in iſta cauda. i. adherentia ꝑ menda
tia ſua incuruant pplꝫm a rectitudine veritatis ⁊ humi
liant eum per falſas ſuperſtitiones ad immolandum ⁊
adoꝛandnm demonibus vl' expꝛeſſe ſicut ipſi faciūt vel
ſubintellecte: ſicut populus facit credendo ſuis malefi
cijs: ſed videant p̄ncipes ⁊ nobiles hui⁹ tp̄is ſi īmunes
ſunt ab hoc vitio ipſi qui ſimiles debent punire ⁊ vtinā
ſoli q̄m voluntarie ſeſe ducūt ⁊ alios ſecū trahunt. Nā
vt dicit Joh. gerſon de ſuperſtitioſa obſeruatiōe dierū
ꝙ tp̄e ſuo vnus p̄ncipum cū induceret̄ vt quereret cōſi
lium a ſapientib⁹ quos ſciebat eſſe tales ⁊ ſibi beniuo
los vtrū licite eſſent ſuperſtitiōes quas exercebat ⁊ cre
debat: reſpondit cur inquirerez a talibus. Ego em̄ ſcio
ꝙ diſconſulerent mihi. Ego tn̄ ſic agere ⁊ ſic credere pe
nitus diſpoſui nec omittam et in hac infelicitate poſit⁹
⁊ p̄uent⁹ moꝛte repentina deſtitit vellet nolet nūc agno
ſcens in inferno q̄m odit dn̄s obſeruātes vanitates ſu
peruacue. ⁊ cōtra. Btūs vir cui⁹ eſt nomen dn̄i ſpes ei⁹
⁊ nō reſpexit in vanitates ⁊ inſanias falſas. Hec ille.
G ¶ Sed dicūt iſti vulgares ꝙ multa iubētur illis
obſeruari ab iſtis nigromāticis in ſuis actibus ⁊ ſoꝛti
legijs q̄ ſūt ſancta ⁊ honeſta: vt ieiunare: caſtū eſſe: miſ
ſas celebꝛare: et dicere pater noſter et euāgeliū: qđ etiā
⁊ ipſimet nigromātici faciūt: ſed nō attendūt miſeri ꝙ
ſꝫm doctoꝛes theologos. ſupſtitio tanto peioꝛ eſt quan
to plura miſcent̄ bona: q̄m vnde deberet honoꝛari de⁹
honoꝛat̄ diabolus. Colitur re vera demon ꝑ oꝛ̄ones et
ſacrificia ⁊ thurificatiōes iuſſas fieri in artib⁹ magicis.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Tranſfiguratur em̄ angelus ſathane in angeluꝫ lucis (vt ait ap̄ls) Jmmutando doctrinas ⁊ obſeruationes ſanctas ⁊ amorē caſtitatis ⁊ virtutis cauſa vt ſe ducat facilius q̄ꝫ vt venereť ⁊ colatur ſicut deꝰ. Nam (vt dicit Joh. gerſon de paſſionibꝰ aīe. pte. iij. cōſideratōe. xvj.) ꝓpter quid aliud iubemꝰ in ſupſtitionibꝰ magicis fieri thurificatiōes ⁊ orōnes deuotas ⁊ ieiunia: petit quoqꝫ fieri miniſteria per pueros innocētes niſi vt efficatius fallat ⁊ colatur ſicut deus.

¶ Ex quibꝰ oībus etiā poterit quis inferre vnde illi ſupſtitioſi ſubmerſores imaginū ⁊ reliquiaꝝ ⁊ alijs ſimiles credentes ꝑ ſimiles actus indubitanter pluuiā obtinere tpe neceſſitatis ſuū obtineant effectuꝫ: quia a demone deo ꝑmittente ad vindictā malefactoꝝ ⁊ puer ſe credulitatis illoꝝ. Similr̄ vnde cōiuria illa nephāda que ſupra noīata ſunt et alie ſupſtitioſe cōiuratiōes: vt iacere lapillos cōtra nubes in cōiuratione credentes ꝑ hoc repellere tempeſtatē (vt fateor me vidiſſe quēdam ſacerdotē ſic facientem.) Effectus em̄ ſi quādo veniat nō ex vi illius cōiurationis ſupſtitioſe euenit: ſed ex pacto demonis expreſſo vel ſubintellecto cū cauſis predictis deo ꝑmittente vt dictum eſt. Habent em̄ demones efficatias magnas ad mutanduꝫ corpora ⁊ elementa. cauſare pluuiā: ⁊ alios effectus ⁊ actiones aliquas mirabiles: vt ſcriptura ſacra docet de magis pharaonis. Exodi. vij. ⁊. viij. c. qui per virtutē demonuꝫ veros ſerpentes ⁊ ranas fecerūt. vt ponit ſctūs Tho. j. parte. q. cxiiij. ar. iiij. in corpore. Hoc idē ponit ſup Job. c. j. Etiā poſſunt vere naturales effectus ꝓducere: ſed mediantibus agentibꝰ naturalibus vt idem doctor tenet de potentia dei. q. vj. ar. v. Similr̄ ex hijs haberi pōt vnde hi

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

qui ɔcurrunt his diebus ſine vllo dei timore ad malefi
cos ⁊ diuinos iſtos ꝓ recuperandis rebus perditis ſi
cōtingat aliqñ reperiri vnde hoc ꝓueniat. poſſunt em̄
angeli mali quātum dei ꝓuidentia ꝑmiſerit agere mul
ta ſimilia ad angelos bonos tā ob ſubtilitatē vigorēqꝫ
ſubſtantie ſue ꝙ ob perſpicuitatē naturalis ingenij ꝙ
etiā ꝓpter experientiā diuturnitatē. Nūc in naturalibꝰ
actionibus ſurſum ⁊ deorſum in celo ⁊ in terra nunc in
operationibꝰ miraculoſis angeloꝝ ⁊ oīm ſpirituū bea
toꝝ ꝙuis erret frequent̄. Excecat em̄ eos malicia amēs
ſuperbia fremens ſine lege ⁊ ordine liuor inſaniēs. Ex
cecat etiā eos potiſſimū iuſtū dei iudiciū illudens eis
ꝑuerſioneſqꝫ eoꝝ ⁊ conatus aduerſus electos ſuos cō-
uertens in vſum ſue bonitatis.

I ¶Que aūt ⁊ quot nephanda iſti nepharij phito
nes ⁊ nigromantici cōmittunt in ſuis diuinationibus
etiā ſub ꝑtextu religionis puta ſacrificij vel ieiunij no-
uerūt ſtulti illi qui quotidie nō verent̄ ad illos ɔcurre-
re cōtra fidei pietatē que has oēs impias ſupſtitiones
dānat execraturqꝫ. Ut em̄ dictū eſt.ſ. nec pudet me ite
rū repetere ꝙ ſicut vera fides meret̄ dotari miraculis
dū opus eſt ad edificationē. Ita falſa fides portentis
⁊ figmētis in ſui dānationē vel alioꝝ ꝓbationē demere
tur illudi. Nō ergo in his actibus phitonū ⁊ nigromā-
ticoꝝ ſpem ponere debemꝰ: ſed in deo dicētes illud pſ.
In manibꝰ tuis ſortes mee. q̄ dat per hoc intelligi non
in ſuperſtitionibus ⁊ ſortilegijs fictis ⁊ plerūqꝫ noxijs
eſſe cōfidendum. Recta em̄ ſpes in deo pōnēda eſt nō
in hmōi vanitatibꝰ nec ſuis obſeruātijs. Obſunt aliqñ
reipublice ⁊ viam ad hereſes ⁊ idolatriā aperiūt. Nam
articulus eſt pariſienſis inter alios ꝑmo de erroribꝰ cir

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ca artem magicā quē ponit Joh. gerſon prima parte ꝙ ꝑ artes magicas ⁊ maleficia ⁊ iuocationes nepharias querere familiaritates ⁊ auxilia demonū cum ſit idola tria. Error.

Z: ¶ Nunc querenduꝫ eſt vnde ꝓuenit ꝙ femine in maiori numero reperiunt̄ ſuꝑſtitioſe ⁊ malefice ꝙ viri. Ad qđ reſpōdet ꝑmo magr̄ Jo. nider in ſuo ꝑceptorio ꝙ triplici de cauſa. Primo q: ꝓmpte ſūt ad credendū. Fidem aūt malā demon principaliter querit. vn̄ Eccl'i xix. Qui cito credit leuis eſt corde. Secūdo q: a natura ꝓpter fluxibilitatē cōplexionis faciliores ſunt impſſio-nis ad reuelationes capiendū ꝑ impſſionē ſeparatorū ſpirituū vt dicit Guihelm⁹ lugđ. qua cōplexione dum bene vtuntur multū bone ſunt dum male peiores ſunt. Tertio q: linguā lubricā habent et ea q̄ mala arte ſciūt eis cōparib⁹ feminis vix celare poſſunt. ſeqꝫ occulte (cū vires nō habent) ꝑ maleficia vindicare querūt faciliter Unde Eccl'i. xxv. Cōmorari leoni et drachoni plus no-cebit ꝙ hebitare cūm muliere neqꝫ. breuis oīs malicia ſup malitia mulieris. Hec nider: et Joh. gerſon contra ſuꝑſtitioſam obſeruationē dierū dicit: ꝙ vetule: pueri: ⁊ puelle: ⁊ idiote ꝓniores ſunt ad tales ſuꝑſtitiōes cre dendum ⁊ obſernandum vnde ortum habuit illud epi thetum vetule ſortilege.

L ¶ Querit̄ etiam vnde ꝓuenit ꝙ res perdite ⁊ fu rate quas querūt ſimplices ꝯcurrentes ad nigromāti-cos appareant in ſpeculis fialis ſiue vnguib⁹ malefico rum nigromāticoꝝ. Et cur malefici ad ſua maleficia po tius recipiūt ꝟgines mares vel feminas ꝙ corruptos. Et vnde etiā ꝓuenit ꝙ iſti ſortilegi vt plurimū turpes habeant ꝯſpectus. Ad primū reſpōdet ſctūs Thomas

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

prima parte.q.cxiiij.ar.iiij.ad.ij.ꝙ hoc quidē pōt dupli
citer cōtingere. Uno mō ab interiori ſm ꝙ demon pōt
imutare fantaſiam hoīs ⁊ etiā ſenſus corporeos vt ali
quid videat aliter ꝙ ſit:hoc etiam interdū fieri dicitur
virtute aliquarū rerū corporearū ſicut alibi ponit exem
plum ꝙ quedā herba appoſita ad lumē candele faciat
trabes apparere ſerpentes. Alio modo ab exteriori ſm
ꝙ demon poſſit formā ⁊ corpꝰ ex aere cuiuſcūq; forme
⁊ figure vt illud aſſumēs in eo viſibiliter appareat.pōt
eadem rōne circūponere cuicūq; rei corporee quācūq;
formā corporeā vt in eius ſpecie videat. vnde demon
qui in fantaſia hoīs format aliquā ſpēm ipſe etiam pōt
ſimiliter ſpēm alterius ſenſibus offerre. Hec ille. Sed
⁊ Guil.pariſienſis in vltima parte de vniuerſo dicit ꝙ
ope demonū fit ꝑ plures modos. Pmo naturali appli
catione alicuiꝰ rei: qꝛ ptātem habet in hoc pluſꝙ hō et
ſcientiā maxime quādo deus ꝑmittit exequi vt ſupradi
ctū eſt. Secūdo modo aſſumpto corpore pōt ſe oſten
dere aliquā rem que nō eſt vt lactucā:vt accidiſſe videt
moniali .de qua refert Gregorius pmo libro dialogoꝝ
qua guſtata imediate a demone obſeſſa eſt vel in maſſa
auri:vt btō Antonio factū legit vel lupū vel vrſum vel
alia hmōi ſe oſtendere pōt. ⁊ ſic tegere rem alienaꝫ ſuo
corpore aſſumpto. Tertio pōt turbare organū viſus vt
videatur res nubiloſa que eſt clara ⁊ hmōi. Sicut etiā
poſt fletū lumē apparet aliter ꝙ antea. Quarto in ima
ginatiuā potentiā operando tranſmutatione ſpecieruꝫ
ſenſibilium vel humores varios mouēdo vt appareāt
ignea vel aquea vel hmōi ſicut in melancolicis natura
liter fit vel in demoniacis vt dicit ſctūs Thomas pma
parte.q.cxj.ar.iij.ad.iij.q.vt dicit nider.virgines tantū

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ad hoc idoneos vel idoneas demon mētitur triplici de cā licet corruptis idem oſtendere valeret. Prima vt fingant falſo ſe caſtitatē amare quā odit: qꝛ caſtiſſimā virginem ſumme odit q̄ cōtriuit caput ſerpentis. vnde inſidiatur calcaneo eius. vnde deus ait ſerpenti. Inimicitias ponā inter te ⁊ mulierē ⁊ ſemen tuū ⁊ ſemen illius ipſa cōteret caput tuū ⁊ tu inſidiaberis calcaneo eius. Gen̄. iij. hoc etiā dicit ſctūs Thomas de potētia dei. q. vj. ar. x. ad. iiij. ꝙ demones vocati a virginibꝰ veniūt vt ducant hoīes in opinionē ſue diuinitatis quaſi mundiciam ament. Secūdo vt ſic aīas maleficoꝝ ⁊ eis credētium decipiant ad amicitiā demonis inclinatas ꝑ infidelitatis vitiū ſub ſpecie boni nō ſub ſpecie mali. Tertio vt corpora ſic ledat innocentiū vel minꝰ vitijs infectoꝝ. Nā poſtea (vt ꝑ experientiā pꝫ) tales habent viſum frequēter horribiliorem ꝙ̄ antea ex veſtigijs demonū relictis in oculis vel facie videntis. Hec ex doctoribus p̄dictis. ſed ⁊ Joh. gerſon de diſtinctione veraruʒ viſionū a falſis parte p̄ma ſic inquit. Ceterū qui ꝑſcrutatur acutius artium magicarū traditiones ſacrilegas ⁊ impias facilime noſcit plurima ibidē obſeruanda ꝓponi ſuper immoderatis ieiunijs ⁊ alijs nō ad aliud ꝙ̄ ad ſenſus ⁊ rōnis ꝑturbationē: quo fit vt etiaʒ plerūqʒ talibus dediti cadant in inſaniā ⁊ vultus oculorūqʒ errorem terrificuʒ potiant̄. Hec ille. Sed ⁊ hoc naturali rōne ⁊ experientia videmꝰ. Nam vt dꝛ per quēdam concionatorē hiſpanicū amarillo haze el oro al que ſige ſu minero y temblador el theſoro dela azogue al del venero (qđ eſt dicere) pallidum facit aurū ille qui ſequitur ſuū minerale: et tremulū qui tractat venā theſauri viui argenti; ⁊ ſic de alijs mineralibus. Nam ſi facies moyſi

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

ſplendida facta eſt ex conſortio ſermonis diuini. ita vt nõ poſſent filij iſrael pſpicere in faciẽ eius pꝑter claritatem vultus illi⁹. vt habet Exodi. xxxiiij. Nimirũ ſi facies nigromanticoꝝ ⁊ ſacrilegoꝝ iſtoꝝ turpes ⁊ teterrime appareant ex cõſortio tam horribiliuꝫ viſionũ demonũ vt turpium aĩalium in quib⁹ appareant: q: vt dicit ſctũs Thomas ſup Job. xix. c. lectione. ij. de grauitate hui⁹ pcti in pncipio demões frequẽter apparẽt in figuris beſtiaꝝ q̃ deſignãt ↄditões eoꝝ ex puidẽtia dei.

M ¶ Nunc reſtat declarare que et quãta ſit grauitas hui⁹ pcti pro quo notandũ eſt pmo ꝙ multiplici pena etiam ſub pena mortis aĩe ⁊ corporis phibituꝫ eſt. vnde Leui. xix. Aĩa q̃ declinauerit ad magos ⁊ ariolos ⁊ fornicata fuerit in eis ponã faciem meã cõtra eam et interficiã eam de medio ppl'i mei. Item ibidẽ. xx. c. Uir ſine muliere in quib⁹ phitonicus vel diuin⁹ ſpũs fuerit moriatur ⁊ lapidibus obruent eos: ſanguis eoꝝ ſit ſup eos. ⁊ Exodi. xxj. precipit. Maleficos nõ patieris viuere. glo. Maleficos qui pſtigijs magice artis ⁊ diabolicis figmẽtis agunt cooperatores ⁊ adiuratores diaboli. Scribitur em̃ pmo Regũ. xxviij. ꝙ ſaul abſtulit oẽs magos et ariolos de terra ⁊ interfecit eos q̃ phitones habebant in ventre. Per hoc pctm̃ ochozias rex iſrael mortuus eſt: q: infirm⁹ ſpreto deo vero miſit nũcios ad ↄſulendũ beelzebub deũ accaron. vt hr̃. iiij. Regũ. j. c. ⁊ ſaul q: poſtea phitoniſaꝫ cõſuluit nec ſperauit in dño pꝑter hoc interfect⁹ eſt ⁊ trãſtulit regnũ ei⁹. j. Paral'. x. pro q̃bus ⁊ ſimilib⁹ facit illud qđ ſcribit magiſter Joh. gerſon de erroribus contra artem magicã. parte prima ſic inquiens. Ut recedens pctõr a deo declinetꝙ in vanitates ⁊ inſanies falſas: ⁊ ad eum qui pr̃ eſt mendacij

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

tandē imprudenter apoſtando ſe cōuertat. Sic demon
oēs qui fide ⁊ opere abſq̨ deo vero ſunt vt a deo falſo
ludificent̄ neceſſe eſt vt ſcribitur in legenda btī Bartho
lomei. Item ẜm canones ſi diuinatoꝝ ⁊ maleficoꝝ pec
catū occultū ſit. imponit̄ penitētia. xl. dierū. ex̄ de ſorti
legijs. c. j. Si notoriū ſit: eis euchariſtia negat̄. de ꝯſe.
di. ij. ꝓ dilectiōe. Si ſit clericus deponēdus eſt. ſi laic⁹
excōicandus. xxvj. q. viij. nō opʒ. tales etiā infames ſūt
et qui ad eos ꝯcurrunt. vnde nec ad accuſationē debēt
admitti. ij. q. viij. quiſquis. Item tales ẜm leges debēt
plecti pena capitis ⁊ ſi accedant ad domū alterius cre-
mari ⁊ bona eoꝝ debēt publicari. C. de maleficijs. l. ne-
mo. l. culpa. ⁊. l. nulla. Cōtra oēs em̄ diuinatores ⁊ ma-
leficos iura ciuilia ſeuiſſima ſunt. Sed ⁊ deus ipſe ꝓ
pter hec pctā multipliciter punit pctōres ſcʒ pena ſteri
litatis fructuū: ſiccitatis grandinū: venti vētis: ⁊ alio
rum hmōi immiſſionū ꝑ angelos malos ꝑmiſſiue. vt hr̄
ps. lxxvij. ⁊ in alijs locis plurimis ſacre ſcripture: vt em̄
dicit ſctūs Thomas p̄ma parte. q. cxiiij. ar. j. ad primū.
demones mittunt̄ a deo ad puniendū malos ꝓpter ei⁹
iuſticiam q̄uis ipſi puniāt ex odio ⁊ inuidia. Sed bea
tus Auguſtin⁹ vt habet̄. ij. q. vij. nō obſeruabitis: enu-
meratis multis ſupſtitionibus ſic ꝯcludit. Qui has et
quaſcūq̨ diuinationes aut facta aut auguria obſeruat
aut attendit aut cōſentit obſeruantib⁹ aut talib⁹ credit
aut ad domū eoꝝ vadit aut in ſuā domū introducit aut
interrogat: ſciat ſe fidem xpianā ⁊ baptiſmū p̄uaricaſſe
et vt paganū ⁊ apoſtatā ⁊ dei inimicū: irā dei grauiter
ineternū incurrere niſi eccl̄iaſtica penitentia emendat⁹
deo reconcilietur. Hec ibi.

¶ De remedijs ꝓ adeptiōe bonoꝝ ⁊ euitandis malis.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

¶Que aũt ſunt remedia licita hoīs ꝓ adeptione
bonoꝝ quorũcunqꝫ ⁊ ꝓ euitandis malis quibuſcunqꝫ
reiectis maleficijs diuinationibꝰ ⁊ ſupſtitionibus. Po
nit Joã. nider ꝑcepto. j. c. ix. ⁊ ſunt qnqꝫ. Primo faciat
(inquit) hō id qđ poſſit ex ꝓpria induſtria ex ꝓpria po
tentia ⁊ viriũ ſuarũ exercitatiōe per viam naturalis ra
tionis ⁊ prudentie ⁊ artis quas ſciuerit hoc vocaꝛ fa-
cere qđ in ſe eſt ne videaꝛ tentari deus: qđ Aplꝰs. ij. ad
Coꝛ. ix. iubet dicens. Abundetis in oē opus bonũ. Se
cũdo hō recurſum habeat ꝓ cōſilio ad alios hoīes qui
ſunt in hoc prudentiores ⁊ ſuꝑ hoc imploret auxilium
potētioris: vt cũ perito in arte medicandi ſi eſt infirmi-
tas naturalis. ideo Eccli. xxxviij. Honora medicũ pro-
pter neceſſitatē etē̃ eum creauit altiſſimus. A deo em̃
eſt omnis medela. Tertio ſe cōmendet ꝑcibus iuſtoꝝ
huius vite. vnde Eccli. xxxvij. Cuꝫ viro ſancto aſſiduꝰ
eſto: quecũqꝫ cōgnoueris obſeruanē timorē dei cuius
aīa eſt ꝯm aīam tuaꝫ. Quarto deuote inuocet ſctōs pa-
trie. de quo Job. v. dicitur. Voca ſi eſt qui tibi reſpon-
deat ⁊ ad aliquē ſanctoꝝ cōuertere. Quinto ad deuꝫ ꝓ
adiutorio imediate recurrat humiliter ſicut in veteri te
ſtamento ip̄a virgo ſacra fecit. Tobie. iij. que ait hoc ꝓ
certo hꝫ oīs qui colit te: q2 vita eius ſi in ꝓbatōe fuerit
coronabiꝛ: ⁊ ſi in corruptione fuerit ad miſericordiam
tuā peruenire licebit: ⁊ Joſaphat rex iuda in tribulatio
ne inimicoꝝ exiſtens. ij. Paraľ. xx. ait cũ ignoramꝰ quid
agere debeamus. hoc ſolum habemꝰ reſidui vt oculos
noſtros dirigamꝰ ad te ⁊ ſi intētũ non adipiſcitur quis
per primā viam addat ſcđam. ⁊ ſic (ſi oportet) tertiam
vſqꝫ ad vltimā q ſi perſeuerauerit: ⁊ ſi qđ ad ſaluteꝫ eſt
rogauerit vtiqꝫ exaudieꝛ aut in ꝓpria petiti forma aut

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

in equiualēti. Exēpli gratia. ſi vis carere vitio aut occa
ſione eius aut hr̄e virtutes: deuotionē: ⁊ hm̄oi ſpūalia
bona ſiue habere tp̄alia vel carere malis hui⁹ vite p̄mo
primū arripe. ſc̄do adde ſc̄dm ⁊ ſic cōſequēter: ſed alia
remedia querere ſup̄ſtitioſa illicitū eſt ⁊ diabolicū. Nā
articulus quidē eſt in Joh. gerſon parte p̄ma de erro-
bus circa artem magicā talis ꝙ licitū etiam ſit ⁊ p̄mit-
tenduz maleficia maleficijs repellere. Error. Non enim
ſunt maleficijs repellenda. nā aliter ſapere: eſt cōtra fi-
dem deſipere. Sunt aūt tria quib⁹ non p̄hibetur vti in
remediū ſcz herbis: lapidibus: ⁊ ſimilibus que natura
liter habent virtutez. De quo ſm naturales ⁊ medicos
ratio reddi pōt. vnde btūs Hieronym⁹ dicit ⁊ ponitur
xxvi. q. vij. demon ſuſtinenti licet petras hr̄e et herbas
ſine incantatione. Item verbis ſacris ſi alicui⁹ auctori
tatis ſint ⁊ alijs ſacris reb⁹. vnde ſi aliquis colligat her
bam medicinalem cū ſimbolo diuino vel orōne dn̄icali
vel ſcribat in carta ſimbolū vel orationez dn̄icalem vel
verſus alicui⁹ pſalmi ⁊ ponat ſup̄ aliquē infirmū vt ſic
in iſtis tantum deus creator honoretur non reprobat̄
dūmodo nulla alia ſup̄ſtitio admiſceat̄ vt habet̄ in cō-
cilio martini pape. xxvi. q. v. nō liceat. tertio in ieiunijs
et orationib⁹ ⁊ elemoſynis ⁊ alijs operib⁹ q̄ ſunt de ge-
nere bonoꝝ que certum eſt placere deo.

Q ¶ Quib⁹ vijs deficiētib⁹ vbi humana ſubſidia
defecerint ſolū refugiū reſtat in dei mīa: ⁊ diuina poſtu
landa eſt gratia. de cōſe. di. i. ois. hec aūt non ſup̄ſtitio-
ſis: ſed pijs obſeruationib⁹. Non demonū inuocationi
bus: ſed vite emendatione ⁊ deuota ⁊ aſſidua oratione
exēplo chananee mulieris. Matth. xv. Hec aūt (vt ait
Criſoſtom⁹) nō iuit ad diuinos nō queſiuit ligaturas:

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

nō vocauit ipoſtatrices mulieres: ſʒ reliquit oīa diabolica tentamenta et venit ad ieſum: ad ipſum enim vt ait Grego. pmo ꝯfugiendū eſt qui noſtre poſſit curare aīe paſſiones. Non ad hoīes reprobos ſupſtitioſos ⁊ incātatores nā hoc nō eſt ire ad xpm: ſed diaboluʒ: vt oſtendit Auguſtin⁹. xxvj. q. ij. illud quidē. Si em̄ deum volumus mutare ſnīam ſuā noſtrā in meliorē mutem⁹ vitaʒ. Reijciat ergo fides catholica ⁊ iudiciū expertoꝝ ſeu viroꝝ lrātoꝝ tales vanitates ⁊ ſupſtitioſas obſeruātias.

P ¶ Nos etiā fratres chariſſimi vitem⁹ ⁊ abijciam⁹ hec opera tenebrarū ne cadat indignatio dei ſup nos: q: vt dr ad Colloceñ. iij. Propter hoc venit ira dei in filios diffidentie. Nā ſi indignatio pncipis mors eſt quāto magis dei. Non queram⁹ ab eo veritatē qui mendax eſt. nō ſperem⁹ inſup ab eo pſperitatē q̄ hoſtis eſt neqȝ iniamus pactū cū eo qui inuidus eſt nec conſortiū cuʒ excōicato ⁊ apoſtata nec fidem pditori pfido adhibeamus fefellit reuera omnes ⁊ fallit quos ſibi aut inſtitutis ſuis deditos inuenerit.

Q ¶ Sed humana impatientia plerūqȝ cōtra diuinā prouidentiā que ideo differt exauditionē vt magis excitet affectionē qđ fecit in muliere chananea p filia depcante vt dictū eſt reluc[illegible] nititur dicens obſecramus deū nec exaudit: ieiuna[illegible] nō aſpicit: humiliam⁹ aīas noſtras ⁊ neſcit peregri[illegible]onē facim⁹ ⁊ pceſſiones nec attendit. que impatientia impulit Saul vt conſuleret phitoniſam in hendor. vt hr̄ pmo Regū. xxviij. in ſuſcitatiōe ſamuelis. vñ ⁊ dicebat ſiquideʒ philiſtini pugnāt aduerſum me ⁊ de⁹ receſſit a me ⁊ exaudire me noluit neqȝ in manu pphaꝝ neqȝ p ſōnia. Sic murmur reſonat ſic querimonia iſtoꝝ vulgariū quaſi gens q̄ fe-

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

cerit iuſticiã ⁊ q̄ iudiciũ dei ſui nõ dereliquerit et quaſi populus q̇ nõ aduerſus fuerit a deo ſuo p̱ diuerſa pctã ſic erecta ceruice deũ ſuis penitionibꝰ oĩbus vount eē obnoxiũ cũ tñ veriſſime ſint populus q̇ labijs ſuis deũ honorat ⁊ vtinã hoc inuenireť nec verius diceret blaſphemat. cor aũt eoꝝ longe eſt a deo dum v̇bis et actis ⁊ diuerſis ſupſtitionibus ipm ad iram ꝓuocat.

R ¶ Conticeſcat hec obſtinatio diabolica fremdẽs cõtra diuinã ꝓuidentiã q̇n potius patienter expectemꝰ ſicut agricola expectat p̄ciosum fructuz terre patienter ferens donec accipiat temporaneũ ⁊ ſerotinũ. nõ prefigamus terminũ diuine miſericordie iuxta ꝯſiliũ ſancte Judith dicẽtis nos in deum totiens delinquimus ⁊ in omnẽ iniuſticiam. Jmmo in oẽs creaturas ſuas cur nõ tollerabimus flagella pij patris.

Auertat ergo has oẽs ſupſtitiones diabolicas a nobis ille q̇ ad debellãdum aereas ptãtes ⁊ demonũ inſidias humilis apparere dignatus eſt q̇ deus benedictꝰ cũ patre ⁊ ſpiritusancto viuit ⁊ regnat per infinita ſeculorum ſecula. Amen.

¶ Jmpreſſum Lugd. per honeſtum virũ Joãnem cleyn. Anno dñi. M. q̇ngenteſimo decimo.

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

es del G

en Bamora Lo ...

mas peres

Es del Pe fray Geronimo del valle

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

Ministerio de Educación, [illegible] Deporte

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte

TOLEDO
BIBLIOTECA PROVINCIAL
Sala Reservada
Número 549

S. THOMÆ

Res.
549

1512
Lugduni

Ministerio de Educación